

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 12. LEDNA 1938

ZA KČ 2.—

To neuděláme

F. PEROUTKA

Vysoká hra?

VACLAV KOVÁR

Kdo dělá v Německu „spontánní náladu“?

P. VILEMSKÝ

Ruský hospodářský zázrak

JOSEF KREJČI

Metafysika malého člověka

VILÉM ŠTEFAN

Lidé před soudem

KAREL POLÁČEK

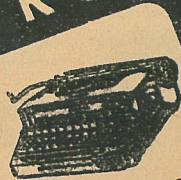

Občanská čest Konrada Henleina — Dobré zprávy ze Spojených států

Spor o milion — Anketa o právní bezpečnosti

CORONA

americký přenosný psací stroj
Malý stroj pro velké požadavky
Výrobek nejstarší americké
tov. na přenosné stroje
4 modely
v každé ceně.

GIBIAN

PRAHA II. Štěpánská 32

KNIHOVNA

JEST OZDOBOU DOMOVA.

NAŠE NOVÉ SESTAVOVACÍ KNIHOVNY
JSOU KRÁSNE, OČELNÉ A LEVNÉ.

KLUSTR. KATALOG ZDARMA A FRANKO.

Levy

V PPAZE II, VODIČKOVA 32
PALÁC -U NOVÁKŮ- TEL. 23312

V BRATISLAVĚ, Laurinská 22, telefon 1128
V BRNĚ, K. VÁGNER, Česká 16

Sanatorium dr. Opatrný
Telefon číslo 15 **Starý Smokovec**
léčí plicní choroby - Morbus Basedow
Otevřeno po celý rok.

Oborný lékař pro porodnictví a pro nemoci žen **MUDr. K. STEINBACH**
PRAHA II, Havlíčkovovo náměstí 22. — Ord. 9—11, 2—4. — Telefon 270-18

KLUB PŘÍTOMNOST
sekretariát a klubovní místnost v Praze XI., budova
Všeobecného pensijního ústavu (vých. vchod), tel. 355-33

Pravidelné debataní večery ve středu v 20 hod.

12. ledna 1938. Referuje: Dr. Rudolf Procházka: Současná mezinárodní situace.

Jiní o nás:
Pražský list „Samostatnost“ uveřejnil k přednášce Klubu „Přítomnost“ o literární anketě Lidových novin pod záhlavím „Vládní 18. února 1937“ tuto „všipnou“ notičku.
„O výsledku letošní vánoční literární (spolu i knižní) ankety brněnských „Lidových novin“ na hádanku: „Která kniha se vám nejlépe líbí?“ byla zavedena v pražském Klubu „Přítomnost“ debata — pardon, demokratická diskuse a v ní jeden účastník (spis. K. J. Beneš) doporučil anketu rozšířiti na — československé Němce a slíboval si od toho dobré výsledky na poli česko-německého kulturního sblíže-

ni. Bude-li se únorová vládní dohoda s hrstkou aktivistických Němců takto prohlubovati a šířiti, nezbuďte, nežli aby se stalo zase okřídleným slovem přání W. W. Tomka, aby nás pánbůh při zdravém rozumu zachovati ráčil.“

List „Přítelství“ píše o přednášce Kelsenově: Prof. Kelsen vykonal letos přednášku v Klubu „Přítomnost“, která vyšla tiskem ve znamenitém překladě Alberta Kafky jako pátý svazek Úvah a přednášek klubu „Přítomnost“ s názvem „Státní forma a světový názor“ (v nakladatelství Borového o 28 str. s fotografií vědcovou za Kč 4.—.)

nové knihy

politické
hospodářské
sociologické
vědy právní
a státní

- BARTOŠ JAN, Prozatímní divadlo a jeho činohra Kč 60.—
LAZECKÝ FRANT., Odění královské Kč 18.—
PROCHÁZKA ADOLF JUDr., O občanskoprávní odpovědnosti elektrických podniků Kč 6.—
SLAMINKA VLADIMÍR PhDr., Národnostní vývoj československé republiky Kč 15.—
GERMANY AND CZECHOSLOVAKIA, By an active and responsible Czechoslovak Statesman.
I. Foreign Policy of Czechoslovakia Kč 10.—
II. Czechoslovakia at the peace conference and the present German-Czechoslovak Discussion Kč 8.—
HOURTICQ LOUIS, La jeunesse de Poussin Kč 69.—
PAHL WALTHER, Les routes aériennes du globe Kč 41.40
HAWTREY R. G., KEYNES J. M., LOVEDAY A., Sir HENRY STRAKOSCH and others, The lessons of monetary experience Kč 97.50
SUTTON ERIC, Gustav Stresemann, his diaries, letters and papers Kč 195.—
COUDENHOVE-KALERGI R. N., Totaler Staat, totaler Mensch Kč 60.—
FISCHER von POTURZYN, Luftmacht Kč 58.—

F. TOPIČ, knihkupectví, Praha I., Národní třída 11
Též na úvěr USA.
Dodá také Fr. Borový, akad. knihkupectvo, Bratislava, Dunajská 21

„Třetí generace“ uveřejňuje plně a my, majíce na zřeteli nejširší popularisování tohoto tématu, doslovně ji uveřejňujeme.“ — Není třeba zvlášť poznamenati, že redakce „Třetí generace“ provedla záslužný čin tím, že přednášce Rücklově, která byla svým mravním i politickým pojetím a také svou filosofickou hloubkou jednou z nejlepších přednášek, proslavených v Klubu „Přítomnost“ v poslední době, sjednala popularitu.

„Třetí generace“ uveřejňuje plně a my, majíce na zřeteli nejširší popularisování tohoto tématu, doslovně ji uveřejňujeme.“ — Není třeba zvlášť poznamenati, že redakce „Třetí generace“ provedla záslužný čin tím, že přednášce Rücklově, která byla svým mravním i politickým pojetím a také svou filosofickou hloubkou jednou z nejlepších přednášek, proslavených v Klubu „Přítomnost“ v poslední době, sjednala popularitu.

OBSAH 1. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: KAREL ČAPEK: Kam směřuje vývoj. — F. PEROUTKA: To neuděláme. — KAREL KRÍŽ: 1938, aneb jak se nám povede. — KAREL POLÁČEK: Lidé před soudem. — WILLI SCHLAMM: Cizinec o Češích. — OTTO RÁDL: V televizním atelieru. — Epištola k mládeži. — Co zná Angličan z dějepisu. — Tiskový mír. — Kolektivní nejistotou k bezpečnosti. — Sportovní letci nemohou létat.

Přítomnost
řídí Ferd. Peroutka

nezávislý týdeník
vychází ve středu v nakladatelství
FR. BOROVÝ V PRAZE I., NÁRODNÍ TŘÍDA 11
Telefon číslo 390-51 až 54 • Účet poštovní spořitelny číslo 35.622 • Nevýžádané rukopisy se nevracejí • Předplatné na rok Kč 100.—, na půl roku Kč 50.—, na čtvrt roku Kč 25.—, jednotlivá čísla Kč 2.—. Pour la France et ses Colonies Frs 2.50.
Dohledací pošt. úřad Praha 25. • Odpovědný redaktor Zdeněk Richter.
TISKEM KNIHTISKÁRNY ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TŘÍDA Č. 62

Přítomnost

ROČNÍK XV

V PRAZE 12. LEDNA 1938

ČÍSLO 2

Vysoká hra?

Každému, kdo nezná základů, z nichž vyrůstá moderní hnutí zemědělců, musí býti nápadné úsilí agrární strany, někdy téměř křečovitě, držeti a získavati posice vlivu a moci, což vypadá jako vysoká hra, v níž je možno mnoho získať stejně jako mnoho ztratit. Je pochopitelné, že jiné strany se snaží agitacími a mechanickými prostředky stavěti hráze tomuto přívalu. Avšak již hubené výsledky těchto kampaní — i když jsme vzdáleni podceňovati výsledky některých z nich, které zarazily výstřelky příliš bujně — mohou býti důvodem k hlubšímu zkoumání problému.

Snaha o volné pole.

Přední starostí agrární strany jest, aby na poli, kam směřuje její rozmach, neměla konkurentů. Proto přispěla k rozbití politické organisace průmyslové a městské buržoasie a její zbytky vzala pod svůj protektorát. Této buržoasii dovolí vlastní organisace jen potud, pokud bude míti vliv na její politiku.

Agrární strana prozíravě vystihla, že demokratický vývoj přinese též snahy živnostenského středního stavu po politickém osamostatnění. S pravou selskou chytrostí toho dovedla využití. Podporou živnostníků těžce poškozovala národní demokracii a zčásti i socialistické strany, hlavně stranu národně sociální, tím, že z těchto stran odcházeli živnostenští členové do nové strany živnostensko-středostavovské. S tím souběžně si zajišťovala vliv na tuto stranu. Tak dosáhla dvojího: těžce ochromila národní demokracii, jak toho potřebovala pro svou hospodářskou a finanční expansi, a dovedla se posílit elementy, které by pro sebe nikdy nebyla získala. Jak dokonale agrární strana dovedla ovládnouti politiku strany živnostenské, je dnes skoro obecně známo.

Po vyřízení národní demokracie zbývá z nesocialistických odpůrců agrární strany strana lidová a drobné skupiny extrémních nacionalistů.

Skupiny extrémních nacionalistů byly vyřízeny poměrně snadno systémem tiché pacifikace a protektorátu. Fašisté už ve volbách věděli, komu jsou zavázáni, a vědí to tím spíše po volbách; byly s nimi starosti, hlavně na Pardubicku, v jižních Čechách, na jižní Moravě a v mnohých vesnicích. Nakonec však agrární diplomacie s trochou hmotných prostředků zmohla i tuto starost k naprosté své spokojenosti.

Skupina Národního sjednocení, hlavně ta, která se kupí kol listů Tempa, byla pacifikována záhy po volbách a od té doby těší se též příjemnému agrárnímu protektorátu a je neškodná.

Nejde o slávu.

Mýlil by se, kdo by se domníval, že toto všechno směřuje jen k zajištění lesku a slávy agrární strany. Veliké zájmy majetkové a výrobní skupiny, kterou dnes agrární strana představuje, nemohou viset ve vzduchu. Potřebují ochrany a pomoci, a veřejná moc je nejúčinnějším k tomu nástrojem. Jsou to tyto zájmy, které ženou agrární stranu, aby nepodceňovala ani jedinou

posici v našem životě. Mohutnost hospodářských a majetkových zájmů silou živelnou nutí ji k dosažení co největšího vlivu na veřejnou a státní správu. A dovede pracovati soustavně a důsledně. Vlastní zájmy hospodářské zajistila si nejvyšším zemědělským úřadem republiky, ministerstvem zemědělství. Co do důležitosti další v pořadí pro ni jest politická správa, kterou si dovedla zajistit ministerstvem vnitra. A velké zájmy zemědělské, ale hlavně její účast v rozmanitém průmyslu dodávkovém, speciálně zbrojním, vedly ji k ocenění významu ministerstva Národní obrany.

Ministerstvo zemědělství.

Napsali jsme kdysi na tomto místě, že agrární strana spíše půjde do revoluce, než by se vzdala ministerstva zemědělství. Jsou tomu už dva roky, a vývoj naší diagnosu potvrdil. Agrární strana je nyní v tom stadiu, že bez ministerstva zemědělství bez těžkých otřesů hospodářských a politických se prostě nemůže obejít. To bylo možno dříve, snad to bude moci býti také později, až opět bude dosti silná, aby bez této podpory obstála, ale dnes jen úplná porážka agrární strany mohla by způsobit, aby se vzdala ministerstva zemědělství.

Přes ministerstvo zemědělství je budováno zemědělské družstevnictví, jím je organisováno tak zvané řízené hospodářství v zemědělství, obilí, lín, cukr, len, brambory, chmel, olejnaté plodiny, tabák, kukuřice, dobytek, mléko, tuky. Dnes je ministerstvo zemědělství nezbytným orgánem Centrokoooperativy nejen k podpoře tohoto agrárního podnikání, nýbrž i k brzdění a poškozování konkurenčních snah jiných stran a skupin.

Strany a lidé, kteří jednájí o střídání stran v ministerstvech a omezení moci agrární strany a vidí tyto poměry v ministerstvu zemědělství, udělali k nápravě jen to, že k ministerstvu zemědělství přičlenili i Státní pozemkový úřad, dosud samostatný, čímž toto ministerstvo zdvojnásobili. Neboť tento úřad sám o sobě byl větší než celé ministerstvo zemědělství a nadto přinesl do ministerstva zemědělství fondy jdoucí do miliard a novou, další, nesmírně důležitou a vlivnou kompetenci. Tak byla moc ministerstva zemědělství nesmírně rozšířena, vliv neagrárních stran v tomto úřadě úplně odstraněn, aniž se ví, proč se tak stalo: důvody úspornosti to jistě nebyly, když je známo, že Státní pozemkový úřad si své náklady sám hradil a když jeho přičleněním k ministerstvu zemědělství nemohla se ušetřit ani koruna.

Ministerstvo vnitra.

Pořádková a bezpečnostní služba je důležitá pro majetkové a výrobní zájmy, to však není to, co nutí agrární stranu oceňovati ministerstvo vnitra velmi vysoko. Je to hlavně ta okolnost, že politická správa státní splynula zčásti se samosprávou a že na to, co z naší samosprávy zbylo, má úřední dozor, dosud má v rukou ministerstvo

vnitru. Tak si vysvětlíme, že této straně záleželo především na tom, aby zemští presidenti, kteří jsou dnes asi tolik, kolik byli místodržitel a zemský maršálek dohrómady, byli vybráni z jejich lidí. Podařilo se to. Taková správa země České, třebaž zde agrárníci nejsou nejsilnější stranou, už stojí za to, to je mnohem více než ministerstvo.

Podobně je tomu v okresech, kde zpravidla dnes jeden okresní hejtman slučuje pravomoc dřívějšího okresního hejtmána a dvou okresních starostů samosprávných okresů. Této pravomoci agrární strana potřebuje pro své zájmy a proto od reformy veřejné správy to její pilně úsilí o okresní hejtmány.

To není jen vliv na politickou správu, nýbrž i na správu země, okresů; to jsou nemocnice, silnice, zemské a okresní podniky. Avšak i vliv na politickou správu je důležitý, neboť mnoho zájmů je v sázce.

Okresy a země jsou dozorčími orgány nad samosprávou obecní, kde jde o důležité zájmy v obci. Tak, když máme okresy a země, můžeme dokonce, což by jindy nikdy nebylo, zasahovati i tam, kde nemáme třeba ani mandát, do měst a míst průmyslových. Do okresu, přes zemi až do ministerstva vnitru se nedovoláš, není-li dáno svolení příslušné strany. A tu jde o obecní příjmy a jejich stanovení, o obecní výdaje, o obecní statek, o politiku stavební, požární, komunikace, právo myslivosti, politiku lesní, bezpečnostní, zdravotní a mnoho jiných věcí.

Vždy pro několik okresů politických je ustanoven lesní inspekční úřad, dále jeden úřad zemědělského referenta. A na Slovensku a na Podkarpatské Rusi sluší k tomu připočísti ještě obecní notáře.

Chápete již, které jsou to zájmy, jež nutí k tomu míti v rukou pravomoc a vliv v těchto záležitostech a úřadovati a spravovati tak, aby to bylo pro nás a nikoli snad dokonce proti nám?

Jiné zájmy a posice.

Zemědělcům je třeba vzdělání. K šíření vzdělání jsou školy, avšak naše školy! Živnostenské školství odborné je v kompetenci ministerstva školství a národní osvěty, odborné školství zemědělské v kompetenci ministerstva zemědělství. Školy nejsou bez učitelských sil, mají statky, jsou tu výzkumné stanice, školní statky atd.

Když odborné vzdělání, tedy z vlastního podání. Veřejnost, místo aby měla pochopení pro potřebu těchto škol a potřebu odborného vzdělání zemědělského vůbec, nekriticky brousí si svůj vtíp o tyto školy, místo aby si jich s pochopením všímala. Jisté podceňování, ba dokonce opovrhování zemědělskými školami přichází vhod hlavně těm, kdož si přejí, aby v těchto školách byli hodně za větrem.

Je pozoruhodné, že agrární strana u nás nejprve ocenila význam rozhlasu a dovedla v něm uplatnit svůj rozhodující vliv k podpoře svých posic a své politiky, protože ti druzí tomu buď nechtěli rozumět, anebo skutečně nerozuměli.

Podobně ve státní tiskové službě. Je neobyčejně poučné studovati agrární stranu v poměru k této státní činnosti. Jiní se předstihovali ve vydávání večerníků pochybné kvality, zatím co agrární strana systematicky pracovala k ovládnutí tiskového odboru presidia ministerské rady (což kdyby veřejnost věděla, co se skrývá

za tímto nevinným titulem?) a k ovládnutí Československé tiskové kanceláře, až se jí to podařilo. Dnes skutečně lze říci, že je rozhodujícím činitelem v tiskové státní službě, již v prvých letech našeho státu stál v čele sociální demokracie.

Je zřejmé, že agrární strana tu vychází z poznání, že musí si dobýti a zachovati vliv na podmínky a nástroje vzdělání a obecného pokroku i své politiky a že musí činiti opatření, aby nic se ve státě nedálo bez ní nebo snad dokonce proti ní. V tomto ohledu je skutečně universální až obdivuhodně.

Boje s agrární stranou.

Zápolení stran je nutné a přirozené. Může však býti klidnější a rozváznější u stran, které mají své sociální a hospodářské odůvodnění a jsou produktem dějinného vývoje, jako je tomu u sociální demokracie i u strany agrární. Je pozoruhodné, že, jestliže si odmyslíme boje, vyplývající z rivality osob a z aktuálních situací, skutečně jest mezi těmito stranami poměr v á ž n o s t i a k l i d n o s t i. Je to dojista nevšední závěr našeho uvažování, avšak události a výsledky všech těch bojů mezi stranami to p o t v r z u j í.

Není pochybností o tom, že agrární strana bude musit v mnohém volit jiné metody své politiky a více než dosud počítati s tím, že není v republice sama. Není však sama, kdož by si to měli uvědomiti. Jsou ještě jiní vládcové nad naším životem a naším krajícem chleba, kterým by to bylo vhodné a prospěšné říci.

Nejlepší taktikou proti pochybené politice agrární strany, kdekoli se objeví, je pozitivní, otevřená a spravedlivým porozuměním vedená politika vůči zemědělskému lidu. Je to lid z 90 procent chudý a nezáměrný, lid poctivě a těžce pracující, jehož existence je stejně nejistá jako existence zaměstnancova, lid, žijící v odříkání tak mnohého, bez čeho by si městský člověk život ani představit nedovedl, lid dobrý, moudrý a uvážlivý, za jehož těžkou práci každý spravedlivý člověk musí mu přáti, co člověku náleží. Podceňování a přehlížení bolí a činí ho zatrpklým; snad někdy tomu tak bylo, že městský člověk stál výše, než člověk vesnice, ale dnes už ne. Važme si vesnického člověka a jeho práce zrovna tak, jako jiných a jejich práce, netrpme nedemokratické nerovnoprávnosti v poměru k zemědělskému člověku a snažme se o získání jeho důvěry. On sice i nadále půjde především za svými záležitostmi a zájmy, jako jiní za svými, avšak bude nám důvěřovat a dohodneme se s ním. Pak také, to jsme jisti, i politika agrární strany v mnohém bude jiná.

Václav Kovář.

p o z n á m k y

Občanská čest Konrada Henleina

V redakci „Práva lidu“ měl někdo nápad zeptati se v devisovém oddělení naší Národní banky, kolik valut nebo devis bylo povoleno vůdci SdP, Konradu Henleinovi, na jeho známé propagační cesty do ciziny. Odpověď byla překvapující. Konrád Henlein nikdy o žádné povolení k vývozu devis a valut nežádal, ačkoliv je obecně známo, že podnikal drahé propagační zájezdy do ciziny a že nemohl vystačiti s obvyklým u nás minimálním přidělem valut na cestovní pas. Jeho devisový přestupek je zjevný, zvláště když obvykle mnohohlavná tisková služba SdP o tomto případě mlčí. Na otázku „Práva lidu“

došla k všeobecnému prekvapení odpoveď tak z ciziny, ktorá síce nemá s odpoveďou našej Národnej banky vôbec čo čítať, ale prináša obvinenie, ktoré je nesmierne závažné.

Švýcarský list „A-Z, Arbeiterzeitung“, vychádzajúci v Basileji, otiskl dne 6. ledna 1938 zpravu — za ktorou prirodzene sám odpovedá, ponévadž její správnosť a pravdivosť není v Praze dnes ešte možno ani posouditi, ani ověřiti — že dne 8. září 1937 nařídil přý německý říšský ministr Rudolf Hess, aby německá cedulová banka stáhla všechny československé drobné bankovky v Bavorsku. Sešlo přý se celkem 962.000 Kč, které přý byly dopraveny do Hnědého domu v Mnichově. Dne 16. října 1937 přý byl rozkaz opakován a bylo přý staženo za více než milion Kč československých drobných bankovek. Závažné je obvinění, které následuje. Politický vůdce veliké německé strany Konrad Henlein je obviňován, že přijal od ministra cizího státu tyto dva miliony Kč, aby jimi financoval své propagační zahraniční cesty. Jedině na tomto obvinění záleží a jde nyní o to, zda Konrad Henlein skutečně přijal z německých říšských rukou vůbec nějaké peníze, je lhotejno, jakou částku a od koho.

Devisový přestupek Konrada Henleina je nesporný. Je to věc pro vůdce veliké strany, jako je SdP, síce trapná, ale nakonec se týká přece jen našich finančních úřadů a nikoho jiného. Druhé obvinění má však význam mezinárodní, ponévadž právě německá propaganda přenesla politické otázky našich Němců na mezinárodní forum.

Kdyby v Německu přijal německý státní občan peníze od kteréhokoliv funkcionáře cizího státu, který není náhodou členem protibolshevičského souručenství podle osy Berlín—Řím—Tokio, na příklad od Holandska nebo od některého ze severských států, aby se nejmenovalo zrovna Československo, přišel by před lidový soud a jednoho dne bychom četli oficiální německou zpravu, že X. Y., který byl dne toho a toho odsouzen lidovým soudem pro zemězradu, byl ráno na dvoře věznice Plattensee stát. Právě při posledních třech politických popravách doprovodilo říšské ministerstvo propagandy svou kusou zpravu sdělením, že poslední z popravených navázal styky se svým bohatým strýcem v cizině, od kterého bral peníze za zprávy podávané do ciziny. Nešlo o nepřátelskou cizinu, ba ani o SSSR, ponévadž tam, jak známo, bohatí strýcové neexistují.

Demokracie síce nepopravuje své politické provinilce širočičnou, v tom je jeden z rozdílů mezi demokratickou a autoritativní justici, ale přece jen nemůže přejíti tak vážné mezinárodní obvinění mlčky a bez náležitého vyšetření. Nikdo nechce volat po státním zástupci, ponévadž Konrad Henlein má možnost obhájit sám svou občanskou čest. Jistě by nestačilo pro obvinění tak vážného rázu obvyklé vyšetřování pro důchodkový přestupek, které by skončilo pouštěním řízením a zaplacením nějaké pokuty.

Švýcarský útok na občanskou čest Konrada Henleina byl proveden před mezinárodní veřejností, což konečně odpovídá zájmům SdP, takže otázka, zda vedoucí politik, vůdce veliké strany, která reprezentuje 1½ milionu německých voličů v Československu, vzal peníze od cizí vlády, není jen otázkou vnitřní prestiže Československa, nýbrž otázkou mezinárodní. Na zodpovězení této otázky mají Malá dohoda, Francie, Anglie, SSSR, dnes dokonce Spojené státy a ostatní členové mírového souručenství stejný zájem, jako my.

Kdyby bylo českému politikovi dokázáno, že vzal peníze od nějaké cizí vlády, třeba spojeneckého a spráteleného státu, zmizel by okamžitě z našeho veřejného života a další by bylo věci státního zastupitelství. Nikdo nemůže žádati, aby veřejné mínění bylo ke Konradu Henleinovi shovívavější, než bylo k českým osobnostem.

Konrad Henlein musí žalovat basilejský list „A-Z, Arbeiterzeitung“, a musí před nestranným švýcarským soudem dokázat svou nevinu. Má příležitost promluvit před mezinárodní veřejností, o jejíž nestrannosti není nejmenších pochyb. Podařilo se mu opravdu dostati svůj spor před cizí, dokonce švýcarský soud, o jehož nezaujatosti není nejmenších pochyb. Československé vyslanectví v Bernu jistě poskytne Konradu Henleinovi veškerou myslitelnou oporu, aby svou občanskou čest před basilejským soudem obhájl.

My v Československu musíme vyčkati výsledku této žaloby. Státní zastupitelství si jistě vyžádá, aby Konrad Henlein před uplynutím švýcarské promlčecí lhůty prokázal, že žalobu pro urážku na cti na švýcarský list podal. Neprokázal-li by Konrad Henlein v určeném čase, že učinil alespoň pokus se obhá-

jiti, bylo by důvodné podezření, že zpráva švýcarského listu je pravdivá.

Nikdo nechce nad vůdcem SdP lámati hůl, ale každý z nás má právo žádati, aby se hájil. Je to právo celé naší veřejnosti, ponévadž právě v posledních dnech se mnoho diskutovalo o tom, zda je, či není žádoucí spolupráce československých vládních stran s Henleinovou SdP. Dokud na vůdci strany, která nezná žádné stranické demokracie, která je vybudována na slepé disciplíně a poslušnosti k vůdci, lpí tak těžké podezření, nejen není možné s touto stranou jednat, ale ani o jednání s ní uvažovati.

Obvinění vznesené proti Konradu Henleinovi je takového rázu, že si nikdo nemůže přát, aby bylo pravdivé. Každé placené vlastenectví je nemravné, i když je placeno domácími penězi, ale stranické vlastenectví placené ze zahraničních, cizích peněz, je korpúce, kterou žádný stát nemůže strpět.

Je v zájmu státu a celé naší veřejné pospolitosti, aby Konradu Henleinovi se brzo podařilo dokázati, že těžké obvinění švýcarského listu není pravdivé.

B. Palkovský.

Dobré zprávy ze Spojených států

Vánoční poselství presidenta dr. Beneše bylo optimistické. Nyní světovým tiskem prošla ozvěna novoročního poselství presidenta Spojených států severoamerických: duch tohoto projevu byl též do budoucnosti důvěřivý.

President Roosevelt výslovně tlumočil víru v civilisovaného člověka, o němž — jak pravil — je přesvědčen, že bude trvat na své účasti na vládě. Podle něho americký národ věří, že demokracie světa vytrvají a budou obnoveny a zase zavedeny v národech, které dnes demokracie neznají. „V této víře spočívá budoucnost lidského míru“, dodal.

Podle essenského „National-Zeitung“ uplatňoval prezident v svém poselství pouhou privátní filosofii. Ale to je něco, jako nalhávání si do kapsy. Předseda zahraničního výboru amerického senátu Key Pittman řekl hned po presidentově řeči: „S celým srdcem souhlasím s presidentem Rooseveltem v celé zahraniční politice.“ Poselství bylo přijato americkou veřejností velmi souladně a neozval se hlas, který by presidentovi tentokrát vytykal — jako se to dělo ještě před rokem, když křivil proti diktaturám na panamerické konferenci — že vlastně se vměšuje do vnitřních věcí jiných režimů. Anglický tisk je velmi práv, označil-li toto poselství za pokračování velké Rooseveltovy řeči chicagské. Neboť ve Spojených státech — citelně dotčených po zkáze své „Panaye“ útokem člena totalitní osy Řím—Berlín—Tokio — už není nikoho, kdo by se chtěl ujímat diktatur. Ten pokrok od října je veliký a má větší význam. Neběží tak o psané závazky, jako o skutečného ducha amerického lidu. A tento demokratický duch ve spolkových státech viditelně se prohloubil a ještě více znárodněl. Vždyť prezident začal poselství kacířskou větou pro staré izolacionisty, že činy a politika všech národů v ostatních částech světa mají dalekosáhlé účinky a vlivy nejen na jejich sousedy, ale „také na nás“, na Ameriku samu — a neozval se tentokrát proti této wilsonovské ideologii nikdo.

Rooseveltovo poselství dlužno posuzovati po jeho stránce meritorní, a ta je obsažná. Ohlásil totiž kongresu, že požádá o povolení mimořádného námořního programu pro větší národní obranu. Spojené státy nemálo zbrojí, ale potopení „Panaye“ Japonci je vzrušilo v té míře, že rozsah zbrojení bude rozšířen.

Toto rozsáhlé zbrojení Spojených států je něco, z čeho rozhodně nebudou mít zisk ti, kdo poselství Rooseveltovo bagatelisují, když už jej nemohli v domácím tisku úplně potlačit, jako řeč chicagskou. Toto zbrojení je přece provázeno přímými útoky na diktatury. Měla-li by míti případná válka politicko-ideologický charakter, kdyby měla být válka, v níž by běželo o bytí či nebytí demokracií, je jasné, jaké by bylo konečné stanovisko Ameriky. To není ani tak závislé na přímých vojenských smlouvách, k nimž se Spojené státy ani za Roosevelta nezavázali, to spíše bude věc faktické automatiky, jaká se uplatnila již jednou, za Wilsona. Dnešní kongres sám slevuje z isolační doktriny, když v harmonii s náladou země horečně rozšiřuje její vojenskou moc. Je v tom myšlenka — po prvé — že Spojené státy by mohly být samy napadeny. Svět skutečně se zmenšuje a odolávají-li Spojené státy ještě dnes vojenskému spolenectví, za málo let budou na ně již nezbytné odkázány. Tak i onak je rozhodující, jakou ideologic-

kou základnu má toto americké zbrojení. A to řeklo poselství prezidentovo ostře.

Věc obecné demokracie vychází proto z posledního washingtonského projevu nemálo posílena. Spojené státy se už s definitivní rozhodností řadí do ideologické řady demokracií. Jejich demokratická koncepce stává se tím pevnější, že je opřena o živelný nacionalismus země, s nímž splývá v jedno. Národní bezpečnost Unie je ohrožena v Pacifiku, kde možný nepřítel, o němž poselství bez jmenování praví, že provokuje, zastupuje ideologii diktátorskou a protidemokratickou. A poněvadž běží vlastně o člena osy, jejíž druhý konec je až hluboko v jižní Evropě, vytvářejí se podmínky pro sblížení americko-britské i francouzské. Sem nakonec všechno dění směřuje.

Můžeme být — reálně vzato — italsko-německo-japonské ose vděční. Ulevila evropskému napětí, neboť přenesla svůj boj hned na tři kontinenty. V tomto světovém měřítku je účast Spojených států na problémech, které totalitní osa činí předmětem bojů, nejen možná, nýbrž s hlediska zájmů amerických přímo nezbytná. Avšak taková konfigurace nemůže Itálii a Německu dovolit pomýšlení na nějaký úder. S Japonskem to vzala osa Berlín—Řím prostě za myslitelné nejhorší konec. Rozhodla definitivně o americké orientaci, která před tím mohla snad být považována ještě za nedostí jistou. Rooseveltova řeč, rozšíření amerického zbrojení o nový, mimořádný program, a takový telegram Landonův, že v této politice obrany životních zájmů země je s Rooseveltem zajedno i republikánská strana, jsou znamením, že Amerika již jedná. Evropské demokracie už nemusejí mít o stanovisko Spojených států obavy, za ně vše potřebné už obstarala osa Říma, Berlína a Tokia sama. jk.

Spor o milion

Běží vlastně o jeden a čtvrt milionu hlasů sudetoněmecké strany, o nichž poslanec Beran, předseda republikánské strany, ve svém novoročním projevu prohlásil, že jsou takového významu, že je nelze nebratí na vědomí.

Podle toho bychom měli hlasy SdP — které o něco převyšují počet hlasů samotné strany republikánské a činí z německé politické strany největší československou politickou stranu — považovati za něco normálního, co má v našich očích ráz jisté trvalosti a co má být s naším souhlasem jaksi stabilisováno.

Snad se nemýlíme, proneseme-li názor, že poslanec Beran uplatnil poněkud nové hledisko na problém, který nese jméno strany Henleinovy. Dosud totiž jsme existenci strany té považovali za jakousi vážnou nehodu našich politických poměrů. Nepochybovali jsme o tom, že náhlé objevení této strany je výraz známých poměrů v říši, které se nemohly nacionálně nepřenéstí též do naší německé menšiny jako do všech německých menšin jinde. Avšak je ve svěží paměti, jaké, skoro ohromující překvapení bylo, když se v r. 1935 tehdejší Henleinova Heimatpartei představila jako strana milionová a nejsilnější politická strana československá. Bylo jednomyslné mínění, že tu vyrostla do tak extrémně velikých rozměrů strana, která těžila z určitých našich vnitropolitických chyb a která právě proto tak nadula, že je dílem momentální nálady a proto něčím, co trvaleji neudrží své rozměry a co nutně časem splaskne.

Nedůvěra, že by politická strana tak nepřírozeného rozmachu představovala něco trvalého v táboře našeho německého obyvatelstva, vedla pak k tomu, že byly do vlády přijaty všechny naše německé strany aktivistické. Byly sice velice oslabeny, avšak právě jejich až kruté stlačení opravňovalo předpoklad, že jejich zbylá síla představuje nejspodnější mez oslabení. A odpovědnost vůči státu kázala, aby se dala přednost těmto loyálním složkám našeho německého politického tábora před náhle se vypjevší dnešní SdP, která se netajila ani po svém volebním vítězství ani kdy později tím, že nesleduje zájem státní konsolidace.

Bylo tedy jasno, že náhlý vznik extrémně negativistické strany Henleinovy nám pouze ukládá povinnost mítí silné nervy, ozbrojit se trpělivostí a soustavně spojenými silami státo-
tvornými pracovatí k napravení spáchané politické, či chcete-li státnické chyby, a to tak, že by vnitřní naše státní politika byla stále vedena uvědomělým cílem, přivoditi v nejbližší příštích volbách oprávněnou a nutnou korekturu jednostranného vzrůstu strany,

jejíž náhlé vyvření a jiné okolnosti dávaly jistotu, že strana ta musí časem jíti se svými hlasy i nároky dolů.

Nyní však hlásí se ke slovu jiné hledisko na Henleinovu SdP. Předseda republikánské strany praví, že jeden a čtvrt milionu hlasů strany Henleinovy tvoří skutečnost, která musí být uznána.

Tak stojí naše vnitřní politika před nepopíratelným dilematem: má vzít nynější SdP v její jisté maximální politické síle na vědomí jako normální a pravděpodobný trvalý fakt, anebo má se této straně dáti příležitost, aby v druhých parlamentních volbách přezkoušela trvalost svých hlasů a reálnost své dnešní, náhle získané politické síly?

Jsou tu dvě možné politiky. Jedna z nich musí být dobrá, druhá špatná. Při obou běží o nejcitlivější státní zájem a o kus státní odpovědnosti, kterou na sebe nemůže vzít žádná jednotlivá politická strana. Je právě smyslem umění politického a státnického rozeznat, která z těchto dvou různých možností je ta dobrá. Tu soudcem může být toliko budoucnost, výsledky, a ovšem později také voličstvo. Skromě bychom jenom chtěli připomenout, že jisté zkušenosti již máme: veřejnost má rozhodně své mínění o tom, stála-li naše vnitřní politika v r. 1935 na výši, když takové překvapení nám a světu dovolila, a jsou tu také fakta o tom, jak se — aspoň až do nedávného případu v Teplicích-Šanově — SdP chovala.

Nicméně opakujeme: jsou možny obě eventualy. Jedno však je potřebné: aby o politice vůči SdP byla do-
statečná vnitropolitická a vnitrokoaliční dohoda a aby naše politika vůči SdP za žádnou cenu nebyla dvojaká, nejednotná, rozvrácená a proto neimponující! Vybereme-li si vůči SdP nešťastnou náhodou politiku špatnou, nebudou její následky v té míře škodlivé a stát poškozující, budeme-li tu politiku jednotně provádět a podporovat všichni; rozhodně by z toho byly daleko menší škody, nežli aby volba dopadla pro politiku dobrou, a aby proti té politice jedni dělali co mohou nejhoršího, jí podlamovali a činili z ní předmět své politické agitace a demagogie.

Bylo v diskusi o projevu poslance Berana řečeno, že to půjde do koalice a do vlády a tam že se věc projedná. Schvaluje. Naše trpělivá a dobrácká veřejnost nese nejtěžší tu trapnou skutečnost, že vystupujeme proti SdP s okázalou nejednotností, nedomluveností a že se pereme v novinách o věci, o nichž demokracie, nesoucí takovou vážnou národní a státní odpovědnost, nemá zapochybovat ani na okamžik. Odstraňme také z projednávání tohoto problému všechny své vedlejší vášně ideologické nebo třídní a soustředme se při řešení odpovědné otázky pouze na věčný zájem státní. Nalezeme tak nejlepší cestu k dohodě, která musí být možná, neboť jinak bychom se dopustili toho, co poslanec Beran dodatečně odmítá, že by totiž pak činitelé minoritní se stali rozhodčími a soudci v našich věcech státních a vládních. Actus.

Anketa o právní bezpečnosti

uverejňovaná v posledních číslech minulého ročníku „Přítomnosti“, přinesla nejen kritiku, ale, což je daleko významnější, i mnoho pozitivních podnětů. Jejím nejcennějším výsledkem je kladný poměr představitelů nejrůznějších směrů hospodářství a politiky k základu československé demokracie, k její ústavě. Právní jistota a demokracie jsou pojmy spjaté daleko úžeji, než si to v běžné praxi uvědomujeme. Nejtěžší poruchou právní jistoty je, vstoupí-li moc nad právo (dr. Šádek). Při stále vzrůstajícím vlivu veřejné správy na hospodářství a pořád rozšiřovaném okruhu veřejného zájmu nemůže se sice žádná soustava ubránit konfliktu mezi subjektivním právem jedince a objektivním zájmem veřejným. Pokud tyto konflikty jsou vyřizovány zákonnou úpravou, nelze mluvit o porušování právní jistoty. Největší výhoda demokracie pro právní jistotu je, že zákon se utváří nikoliv vůlí jedince, nýbrž předepsaným řízením, jehož smyslem a účelem je zjistiti to, co se pokládá za obecný zájem. Kromě toho v demokracii je veřejná správa podrobena veřejné kontrole (a velmi přísné, jak právě ukázala anketa), což znamená, že nemůže využití nebo zneužití své moci tak, jako jinde, kde této kontroly není. Konečně největší výhodou demokracie pro právní jistotu je, že prameny a výkon moci spočívají výhradně na bezpečných předpokladech, daných zákony. Občan u opravdové demokracie se nemusí bát, že bude překvapen požadavky nijak zákonně neodůvodněnými a mocen-

politika

F. Peroutka:

To neuděláme

II.

Aldous Huxley velmi dobře obžaloval válku. Co špatného o ní praví, je pravda. Ale k tomu, aby odpudivě vylíčil tuto krví crčící obludu, toto odpadání masa z těla lidstva, není ani třeba tolik vynikajícího talentu, kolik ho má. Zato by potřeboval více talentu, než má, k tomu, aby dokázal tuto svou hesi: „Beznásilný odpůrce jest člověk, který odpírá hráti úlohu, která se mu ukládá pravidly hry; výsledkem jest, že druhý hráč jest v nesnázích a uzná konečně, že je nemožno dále hráti.“ Je to elegantní věta, která jako duha se kleme nad katastrofálně neelegantním obsahem dnešního světa. Huxley nám chce říci toto: beznásilný odpůrce jest člověk, který, vystaven útoku, neochvějně si počíná tak, jako by útoku nebylo; výsledkem jest, že útočník ocitne se v nesnázích a uzná konečně, že není možno útočiti dále; jestliže se bez odporu necháme podrobovati, tajemným výsledkem toho bude, že uchvatitel uzná, že nemůže podrobovati dále; když neuděláme nic proti tomu, že jsme vykořisťováni, bude to mít ten podivuhodný výsledek, že vykořisťovatel půjde do sebe a uzná, že nemůže vykořisťovati dále; když zůstaneme ovcemi, vlk pochopí, že jemu není možno zůstatí vlkem, a sám si vytlučé tesáky o kámen.

Je patrné, že Huxley napsal mezi jiným také utopistický román: neboť v této jeho poučce duje bujný živel utopie. Zlo přestane býti zlem, jestliže sice složíme ruce v klín, avšak odmítneme zlo uznati, snad nějakou resolucí. Kdo z nás může říci, že životní zkušenost ho právě takto poučila? Tomuto našemu evropskému světařílu schází na štěstí mezi předky několik generací, které se živily rýží a lesními kořínky. Potřebovali bychom míti následky této budhistické životosprávy v žilách, abychom mohli uznati tuto poučku. Naše obvyklá strava plodí trochu krevnatější názor na život.

Huxley velmi ilusionisticky míní, že „k sváru je třeba dvou“, a předpokládá, že jakmile jedna strana odmítne se svárit, svárů nebude. Kde vlastně žil? Vskutku se opět jednou musíme zeptati, co vlastně ví o lidské duši, kterou její tvůrce neudělal podle pravítka, jež je možno obdržeti v krámcích idealistických myslitelů. Co ví o dravé stránce člověčí psychologie, o všech těch propastech a bažinách, které jsou napravo a nalevo od cesty, jíž by životem rád prošel idealistický filosof? Nemůžeme říci idealistický pozorovatel, neboť, běda, pozoruje tak málo. Dějiny jsou plny zjevů uchvatitelů, kteří vyrazili chléb a sůl z rukou těch, kdo je přišli mírně uvítat. Útočník věru nepotřebuje, aby obět uznala jeho pravidla hry: má svá vlastní pravidla a horlivě se v nich vycvičí, jak pozorujeme třeba z toho, v jakém duchu je vychovávána dnešní německá mládež. K válce je snad třeba dvou, k podrobení stačí jeden, který si to usmyslí a nepotká se s odporem. Idealističtí nepozorovatelé ani netuší, jak dobré mravy vyrostly na katastrofách zlých mravů a zlých úmyslů. Kdyby násilí mělo vždy volnou cestu, kde je ve vesmíru bod, u něhož by se zastavilo? Nemůžeme prý poznati nekonečno — ale tu bychom jistě poznali ne-

sky uplatňovanými tak, že se proti tomu nemůže dovolávat ochrany veřejné moci.

Konkrétně řečeno: také československý občan platí příspěvky politické straně. Ale platí straně, kterou si zvolí, a platí tolik, kolik se dobrovolně zaváže. Tyto příspěvky nemají formy daně, jakou se vyvlastňuje část příjmů a majetku ve státech s režimy totalitními. Je příznačné, že v anketě skoro všechny příspěvky se omezily jen na kritiku porušování hmotných práv. To je důkazem, že lidská práva požívají u nás pořád ještě dostatečnou ochranu, právě zásluhou demokracie. „Právní jistota neznámá snad jen určitou právní zabezpečenost významu materiálního, nýbrž jistotu významu vysoce ideového, morálního a politického“ (Mixa). Pozorujeme-li vývoj v jiných režimech, především totalitních, vidíme, že hmotné újmy tamějších občanů, třebaže jsou mnohem větší než v režimech demokratických, přece se pocítují mnohem méně bolestně, než porušování prostých lidských práv. Autoritativní režimy poskytují zdánlivě více jistoty, ale pouze těm, kdož vládnou. Demokracie naproti tomu je skutečně nejlepší zárukou jistoty právní pro všechny.

Jestliže tedy jsme si vědomi ceny právní bezpečnosti a významu demokracie pro ni, musíme učiniti všecko, abychom právní bezpečnost v našem státě zvýšili co nejvíce. Naše zákonodárství by skýtalo dostatečnou právní jistotu (Kislinger), ale je potřeba zabezpečit jednoznačné jeho provádění tak, aby nevznikal dojem nejistoty. K tomu je především třeba bezpečného fungování veřejné administrativy. „Kde celý správní aparát nefunguje správně, tam žádná instituce nemůže zvýšiti právní jistotu“ (Weyr).

Skoro všichni příspěvatelé do ankety se shodují v několika základních požadavcích právní jistoty. Je to především jasnost a jednotnost zákonných norem i ostatních předpisů, potom zkrácení a zajištění lhůt pro jejich provádění s tím hlavním požadavkem, že nejvíce odporuje pojmu právní jistoty zpětná platnost zákonů a nařízení. Další stížností jsou na inflaci různých předpisů. Žádá se s několika stran, aby veřejné úřady byly omezeny při výkladu zákonů a nařízení. Musíme si ovšem uvědomit, že tento požadavek naráží do značné míry na jiný, totiž na požadavek pružnosti naší veřejné administrativy. Jistě však lze souhlasiti s těmi, kdož žádají, aby všechna prováděcí nařízení byla publikována (Kislinger) a aby nálezy nejvyššího správního soudu byly skutečně závazné pro nižší správní orgány (Fousek). Stejně se shodují četní příspěvatelé v požadavku v odpovědnosti úředníků (Hejda), jež má býti formulována ve smyslu ústavy zákonem, který by stanovil ručení státu a případně i otázku regresu státu (Schauer). Požadavek zřízení legislativního archivu (Mixa) se uznává už dávno za správný, a námitka, že by si vyzádal dlouhé a namáhavé práce, jistě není závažná. Aby se čelilo právní nejistotě po formální stránce, je třeba čelit dlouhým průtahům při uplatňování práva. V tom směru, jak se s dosti účinněm zjišťuje, je už pokrok v připravované vládní osnově, která je plodem práce právní rady, jež zásluhou se obecně uznávají. Vyskytl se však námět, aby byl uveřejněn jednací řád této instituce, a aby bylo přesněji formulováno její včlenění do našeho veřejného života.

Pocit právní nejistoty vzniká však nejen v oblasti čistě právní, ale především při osobním styku mezi občanem a státní administrativou. Neměly by se přehlédnouti stížnosti, že různé zásahy do hospodářství ve smyslu řízeného hospodářství nejsou pečeť jednostranných zájmů a že řada nejasností a neúplností vede ke zmatkům. Zásahy zvenčí vykonávají neblahý vliv i v daňové soustavě, při dovozu a vývozu a regulaci měnové (Lustig). Stejně nutno věnovat pozornost tomu, že je možná stížnost, že občan jednotlivce požívá více nebo méně ochrany orgánů státní exekutivy, podle toho jak se staví k vládní koalici a jejím složkám (Kislinger). Že to je stav velmi nezdravý, který ohrožuje nejen právní jistotu, ale i samu podstatu našeho zřízení, je nadsadě.

Obecně se uznává, že v poslední době zvláště péčí ministerského předsedy dra Hodži se udělalo mnoho pro zajištění právní jistoty. Právní rada, reforma nejvyššího správního soudu a příprava zákona o ručení státu jsou zjevné výrazy tohoto úsilí. Bylo by si přáti, aby tato snaha našla výraz i v běžné praxi, při které se občan dostává do styku se státní administrativou v jejich složkách nejvyšších i nejnižších.

Eduard Vyškovský.

konečno násilí. Poměrná bezpečnost našeho života zakládala se dříve nikoliv na tom, že útočníci měli konec konců útlou duši, bývali ranitelní slitováním a „uznávali konečně, že jest nemožno hráti dále“, nýbrž na tom, že mezi našimi předky vždy se vyskytovali lidé, kteří s rizikem se stavěli proti útočníkům a některé tyrany vyhnali, některé i pověsili. Na těchto událostech, z nichž mnohé evropský člověk právem dosud oslavuje, spočívaly právo a svoboda. Staří muži svobody mívali tvrdé ruce a nespolehali na to, že nepřátelé svobody dospějí k poznání, že „nemohou dále“; znali je a věděli, jak daleko by mohli. Huxley doporučuje, aby mužové svobody si nyní vykoupali ruce v růžovém oleji, cvičili se v debatách a nic více. Historie, podíváme-li se do ní pozorně, učí, že by to přivodilo konec svobody národní i občanské. Všichni, kdo zamýšlejí zosnovat válku občanskou nebo mezinárodní, rychle by se dohodli a rozpráhli se k ráně. Právo je z kamenělinou starých bojů, nikoliv toho, že dávno v minulosti dávali svobodmilovní lidé ruce vzhůru, když se objevil tyran. Zastavit moderní, připravenou útočnou armádu huxleyovskými prostředky, jako je odzbrojení, malé mírové skupiny „ne méně než pěti, ne více než deseti členů“ a „skupinové meditace o takových předmětech jako jsou mír a jednota lidstva“, to je jako pokoušet se zastavit kulku z revolveru listem pijavého papíru. To je pokus z oboru hypnosy.

Huxley věří, že stačí nenasyčeným národům, jako jsou Německo, Itálie, Japonsko, dáti se nasytiti, a hned by pominulo všechno válečné nebezpečí. Velmi dobře, ale zda si uvědomuje všechny druhy národních hladů a žízni? Kdyby šlo jen o kolonie, o suroviny, vskutku je třeba nechati národy nasytiti se. Ale jsou nebezpečnější druhy nenasyčenosti a není jen nenasyčenost sama, jest také nenasytnost. Huxley předpokládá, že světem hýbou jen skutečné a hmotné potřeby. Tak málo nahlédl do člověka, že v jeho nitru nepostřehl také pýchu, vůli k moci, vládychtivost? Podivné u romanopisce, že učinil tak malý pokrok ve znalosti člověka. Spíše bychom to čekali od pastora.

Člověk a zejména národ jsou složitější skupenství, než aby jimi hýbaly jen skutečné potřeby. Nikdo z lidstva nevypreparuje vášně, které jdou nad potřeby, nikdo neodstraní z dějin obraz toho, co napáchala vládychtivost. Jestliže vládychtivost však existuje (a existuje tak určitě jako kamení a dřevo), jak je možno nasytiti vládychtivý národ? Kdo vykrojí ze svého těla kus masa, aby nasýtil tuto nenasyčenost? Hitler v knize „Mein Kampf“ vyložil, že německý národ je nenasyčen a že se mu chce něčeho, co je velmi podobno světovládě. Pangermanismus sám, s kterým zase máme co činiti, jest sen o světovládě. Je možno tuto nenasyčenost ukojiti nebo je možno ji jen násilím držeti v mezích? To je ta otázka? Huxleyův recept na nasycení nenasyčených by stačil jako průvodce dějinami jen v tom případě, kdyby člověk byl čistý homo economicus a kdyby národové se vyvíjeli přesně podle nějakých vzorných hospodářských tabulek. Někdy na štěstí, někdy na neštěstí vyvíjejí se daleko bohatěji, divoceji a nespořádaněji. Někdy se vyvinou tak, že v jejich srdci přede vším jiným tkví zarytá potřeba vládnout ostatním. A jestliže takovému člověku nebo takovému národu konečně naskytne se příležitost ovládnout někoho jiného, kdo zanedbal povinná pra-

vidla opatrnosti, za jak dlouho asi uznají, že „nemohou dále“? Asi teprve tehdy, až vše bude dokonáno.

Tato speciální naše doba churaví; příliš hluboko se do ní zaryla myšlenka násilí. Každý, kdo má revolver, věří, že je povolán k vládnutí. Až bacil této choroby oslábne, pak snad zase bude možno vrátiti se k našim starým pacifistickým ideám a prostředkům, které jen neradi jsme opustili, lítostivě se ohlížejíce zpět. Zatím víme, že dnes, zítra, každý den, který nyní žijeme, děláme dějiny a rozhodujeme posici svobody na celých příštích sto let. Ničeho nechceme zanedbati, na nic se spoléhati, co by se mohlo ukázati klamnou ilusí. Jako ve všech kritických dobách, jest nám třeba připraviti se na nejlepší i na nejhorší, přivítati ono nebo brániti se tomuto. Časopis českobratrské církve vyslovil prý se, jak čtu v předmluvě k Huxleyově knížce, velice neohroženě proti našemu zbrojení: „Nebojte se, Bůh nebude oklamán sebe vlastenečtějším kompromisem.“ Čím však byla oklamána tato vznešená bytost, když tak dlouho vydržela se dívati na generace otroků a porobených? Jaký to jiný kompromis ji ošálil? Osud svého národa neskládáme jen do rukou božích. Bylo by to lenošné a, jak osud jiných národů dokázal, ne zcela spolehlivé.

Neboť zdá se, že bůh nenapsal některá svá přikázání dosti výrazným písmem do srdce člověka. Huxley rozhodně přeceňuje čitelnost tohoto písma, když praví: „Všichni lidé jsou schopni lásky k svým bližním. Meze, které se kladou této lásce, jsou takové povahy, že vždy jest možno jednotlivci je překročiti, jestliže chce je překročiti.“ Jestliže chce je překročiti: ale vždyť právě v tom je jádro celé otázky, jestli chce! Díváte-li se na děje současné, můžete říci, nevydávající se podezření ze slepoty, že jednatel pravidelně chce překročit meze, jež ho dělí od lásky všelidské? A což jestliže nechce? Co pak? Opět se dovolávám úsudku a očí všech: jsou nynější děje svědecktívím toho, že člověk pravidelně chce dospěti k lásce k svým bližním? A jestliže ne, jaká to historie, jaká psychologie se nám tu předkládá?

Pacifistický recept Huxleyův byl už prakticky vyzkoušen čínským národem. S jakým výsledkem? S tím, že Čína je už po padesát let předmětem nájezdů bojovného souseda, který stále ještě nedospěl k onomu podivuhodnému okamžiku, kdy podle Huxleyova očekávání by měl shledat, že „nemůže dále“. Čína neuznávala „pravidla hry“ a nezbrojila. Ukázalo se však, že, jak jsme poznamenali dříve, útočník má svá vlastní pravidla. Oni pacifisté, jichž se Huxleyova knížka dovolává, podniknou nyní nepochybně nějakou sbírku pro čínské sirotky, jak již prý podnikli pro sirotky španělské. Snad by sebrali i na sirotky české. Snad by se i vyslovili, že to, co se českému národu stalo, se nemělo stát a že je to hnusné. Děkujeme!

Nikoliv, mír není možno vyhypnotisovati tímto způsobem. Ani není tak zadarmo, jak by se mohlo zdáti tomu, kdo se začel do Huxleyova pojednání. My, kteří jsme ve svém národě vždy se zastávali idejí pacifistických, považujeme za potřebno se oddělit od tohoto ilusionistického pacifismu huxleyovského, jehož tragedií jest, že by prospěl spíše válce než míru, kdyby nabyl většího vlivu, neboť by povzbuzoval útočníka, budě v něm mínění, že jeho armáda a jeho připravené násilné

prostředky vjedou do těla mírumilovného národa jako nůž do másla. Takovým způsobem nechceme svůj pacifismus utvářet.

Jest nám lhostejno, co při tom na nás pokřikují staří naši odpůrci, kteří se jakémukoliv pacifismu vždy jen posmívali. Říkají, že jsme se změnili. Změnili jsme se právě tak, jako se mění člověk, který jde ven bez deštníku, když neprší, který však normálně roztáhne deštník, když pršet začne. Je to změna v jeho nitru? Právě tak jsme se i my změnili. Byli jsme pro pacifistické metody, když svět měl ještě za partnera Německo demokratické. Jsme pro jiné metody, když se Německo zmocnil hitlerismus. Rozevíráme deštník, neboť začalo pršet. Jsme pro silnou armádu, poněvadž nevěříme, že se tento útočník dá jinak zadržet než strachem před porážkou. Nebyli jsme pro silnou armádu, dokud útočníka nebylo. Jednáme podle okolností, jak by vždy měl dospělý člověk jednat.

Nikdy se nebudeme styděti za svůj pacifismus, dnes méně než kdy jindy, neboť se dnes právě ukazuje, jak vypadá svět bez pacifismu. Lidé, kteří se pacifismu vždy jen vysmívali, jsou povinni nyní říci, jak se jim tedy svět líbí, když jejich přání bylo splněno a pacifismus byl ztroskotán; když vztahy mezi národy regulují jiné síly, než mírumilovnost. Nuže, jak se vám to líbí? Jste spokojeni? Nebo nebylo-li by to bývalo přece lépe zkusit jiným způsobem? Tím, kterému my jsme říkali pacifistický?

P. Vilemský:

Kdo dělá v Německu „spontánní náladu“?

Československý vyslanec v Berlíně dostal poněkud směšnou odpověď na demarši, kterou podal říšskému ministerstvu zahraničí v souvislosti se psaním německého tisku o událostech v Teplicích-Šanově: německá vláda není prý s to podniknout něco proti vyhrůžné řeči německého tisku, protože toto hrozivé psaní je pravým výrazem spontánní rozhořčené nálady, kterou vyvolaly v německém tisku události v Teplicích. Německá vláda musí respektovat spontánní náladu lidu a zejména její svobodný výraz v svobodném německém tisku.

Dámy a pánové! Prosíme o vaši vzácnou pozornost pro umělecké představení! Číslo jedna: „Teď vidíte německou vládu!“ Číslo dvě: „Teď však vidíte spontánní náladu německého lidu!“ A je to ovšem stále tatáž tvář a tentýž kouzelník. Bylo by na čase, aby si kouzelník vymyslel už něco nového.

„Svobodný německý tisk.“

Svobodný německý tisk je tedy svobodný výraz spontánní nálady německého lidu. A to říká s vážným obličejem jeden dospělý muž druhému — a nikdo se při tom neusměje. Musí to tak být. Takové sebeovládání je nezbytnou kvalifikací pro diplomaty. Ale my — prostí lidé — můžeme si ještě stále dovolit nazvat stůl stolem a německý tisk naprosto usměrněnou věcí německé říšské vlády.

Nikoli, v německém tisku se vůbec neodráží spontánní mínění německého lidu. Spontánní nálady a ve-

řejné mínění v Německu? Nesmějte se, dámy a pánové! Věci jsou, bohužel, velmi vážné. Zjistíme si docela střízlivě, jaké jsou.

V říšskoněmeckých novinách nemůže být ani slovo, které by nebyla přikázala německá vláda. Utvořila si zvláštní ministerstvo, aby tisk ovládala dokonale. Je to Goebbelsovo ministerstvo propagandy. Tam je umístěn pohonný motor celého „veřejného mínění“ v Třetí říši. Z tohoto ministerstva uvádí se do pohybu všechno německý tisk a to pomocí tří převodů.

Převod číslo 1: majitelé, nakladatelé a vydavatelé novin v Německu mohou být jen důvěrníci vlády, zvláště pečlivě vybraní. Musí být členy vládnoucí strany a mimo to ještě členy úřední „tiskové komory“. Je to tedy dvojité a trojitě síto. Neděje se tak *via facti*, protože přímou odpovědnost říšské vlády za každého nakladatele novin zaznamenává černé na bílém úřední „Říšský věstník zákonů“. Můžeme si to tam všechno přečíst.

Převod číslo 2: Redaktorem, spolupracovníkem a dopisovatelem kteréhokoli časopisu v říši může být taktéž jen vyslovený důvěrník vlády. Musí být členem vládnoucí strany a „tiskové komory“ nebo „říšské komory písemnictví“. Má-li ministerstvo propagandy sebemenší pochybnost o jeho bezpodmínečné poslušnosti, nemůže německý novinář nebo spisovatel uveřejnit jedinou řádku v říšskoněmeckých novinách.

Mohli bychom se domnívat, že tyto dva převody jsou dostatečnou zárukou přesného fungování usměrněného tiskového aparátu. Ale podceňovali bychom německou důkladnost. Když usměrnění, tedy důkladně: ministerstvu propagandy nestačí ani osobní záruky ani tiskové konference, při kterých takoví vojáci dostávají maršrutu. Mimo to — převodem číslo tři — rozesílá ministerstvo propagandy téměř denně písemná nařízení jednotlivým redakcím. V nařízeních je zaznamenána s obdivuhodnou přesností každá podrobnost, co noviny mají a co nemají psát.

Tyto instrukce jsou — pochopitelně — „přísně důvěrné“. Přesto nelze zabránit, aby se jednotlivé exempláře nedostaly občas do zahraničí. Svět má živý zájem dovédět se, jak vzniká v Německu „spontánní náladu lidu“. Ale i Gestapo má samozřejmě zvláštní zájem zjistit, jak se důvěrné instrukce dostávají do zahraničí. S touto okolností třeba počítat a proto lze doporučit, aby informace byly trochu neaktuální a zůstaly nějaký čas ležet, než budou uveřejněny. Takové ohledy na lidi, kteří musí žít v Německu, neškodí. Nechceme přece vyprávět „sensační novinky“, nýbrž předložit pouze dokumenty o tom, „jak se to dělá“.

Následující dokumenty jsou tedy „důvěrné instrukce“ říšského ministerstva propagandy německému tisku a pocházejí z prvních osmi neděl r. 1935.

Důvěrné instrukce.

Ve dnech 16. a 18. ledna 1935 vydalo ministerstvo propagandy německému tisku tyto důvěrné pokyny:

„Je naléhavě třeba, aby se noviny zabývaly událostmi v Rakousku co nejméně. Redakce se vyzývají, aby upustily od komentářů, poukazujících na případné německé požadavky ohledně Rakouska. Je třeba vyhnout se všemu, co by mohlo nyní vzbudit podezření ciziny.“

Tisk se varuje, aby v této chvíli nezdůrazňoval zejména německé revisní požadavky, týkající se odstoupených území. Kdyby nějaké události vyžadovaly nezbytně komentáře, třeba

si nejdřív vyžádat nové směrnice. Naprosto neúčelné a v rozporu se zahraničně politickými zájmy jsou nyní úvahy o rozšíření rovnoprávnosti na územní otázku.

Podnět „Timesu“, týkající se zrušení vojenských klausulí, komentovat s počátku opatrně a neprojevit, že říšská vláda má stejné úmysly. Komentovat ovšem se souhlasem, ale na opatrně střední linii. Hodí se velmi dobře poukazovat na to, že celá smlouva je už dávno překonaná. Opatrně formulovat a nikdy jako požadavek. Nepředbíhat pozdějšímu stanovisku vlády.

Zprávy v rozhlasových programech, ve kterých se mluví o odstoupených územích, nelze uveřejňovat.

Zprávy o nacionálních projevech na hranicích odstoupených území třeba označit výlučně za spontánní projevy obyvatelstva, smýšlejícího německy, nebo je označit také za slavnosti, projevující sympatie Sársku.

Neuverejňovat zahraniční zprávy, podle kterých Německo podnikne případně zákrok ještě před londýnskou schůzkou Laval — Simon. Naléhavá je zdrženlivost v otázce východního paktu. Není oportunní zdůrazňovat společný postup Berlína a Varšavy. Definitivní vedoucí směrnice pro zacházení s oběma otázkami následují co nejdříve.

Redakce se důtklivě žádají, aby nynější důležitá zahraničně politická jednání nerušila žádnou nedisciplinovaností a vyhnuly se hlavně všemu, co by mohlo dát zbytečné záminky protivníkům.

Prozatím nelze za žádných okolností — ani v rámci branných výchovných otázek — uvádět zprávy, že vláda má v úmyslu prodloužit na tři roky všeobecnou brannou povinnost od 24 let. Přísně jsou zakázány zprávy o stavbě nových kasáren v Döberitzu, Cladově a u Magdeburku.

Tisk se má jen málo zabývat — a podle možností vůbec nezabývat — připravenou vnitřní půjčkou. V žádném případě nesmí být označena jako nucená půjčka nebo národní oběť.

Opatrně psát o obchodním jednání s Amerikou. Zachovat opatrnost zejména při výkladu o německých požadavcích, aby nevznikl dojem, že Německo je v kritické situaci.

Není dovoleno ani formou dementi uveřejňovat zahraniční zprávy, že mnohé německé továrny mají zásoby bavlny už jen na několik neděl.

Je naléhavě třeba vyvarovat se případných nenávistných útoků proti Polsku při zprávách o rozhodnutí Společnosti národů proti knížeti Plessovi.

Nastávající zájezd Göringův do Varšavy nekomentovat jako státní návštěvu, nýbrž pouze jako lovecký zájezd. V žádném případě v takovém smyslu, že je třeba znovu vypracovat společné směrnice pro Německo a Polsko.

Instrukce pro první týden v únoru 1935.

„Redakcím se doporučuje, aby podle možnosti vůbec nereferovaly o trestním řízení proti intendantovi výmarského státního divadla, dr. Zieglerovi, který je obžalován podle paragrafu 175 trestního zákona.

Není ve státním zájmu příliš důrazně uveřejňovat zprávy o určitých polských nerozvážnostech vůči německé menšině v horním Slezsku. Nepřipojovat zejména komentáře, které nikdy nevyvolávají příznivou ozvěnu v polském tisku.

Hospodářští redaktoři se naléhavě žádají, aby uveřejňovali více zpráv o pozitivních hospodářských úspěších nového říšského vedení.

Vůči hospodářskému návrhu z Londýna má německý tisk zachovat zdrženlivost, jako dosud. Ať unáhlenými komentáři neruší plánovitý postup říšské vlády. Hodí se stále poukazovat na německou ochotu k jednání, ale zdůraznit především nejistotu Německa vůči hrozivě rostoucí branné moci jiných států, zejména sovětského Ruska. Úvahy o německých minimálních požadavcích jsou nyní nepřipustné a mohou přijít po výslovném nařízení.

Kdyby se v zahraničním tisku vyskytly zprávy o údajném německo-polském vojenském spojení, nelze je vzít na vědomí ani ve formě dementi, dokud nepřijde rozkaz.

Při vystoupení Poly Negry v polském přátelském filmu musí německý tisk uvážít, že produkční firma Ciné-Allianz patří sice dr. Rabinovitzovi a Pressburgerovi, kteří jsou narijci, ale jen v posledních měsících odvedla německému hospodářství na 2 miliony marek vývozních devis.

Vítaná jsou opět obšírná líčení o vojenské moci sousedních států a k tomu porovnání s naší číselnou slabostí. Materiál všeho druhu lze si vyžádat u ministerstva vojenství.

Při zprávách o vztazích Japonska a Německa má se německý tisk přesně řídit informacemi ministerstva propagandy.

Události v berlínské ústředně německé pracovní fronty, při kterých došlo 24. ledna k výtržnostem proti vedoucímu oddělení pro provokační výroky, nesmí být v žádném případě označeny jako „vzpouza“. Pokud možno, zdůrazněte jen bezvýznamný lokální smysl událostí.

Mimořádný zájem vůdce o německý film, projevený častou návštěvou filmových představení, byl v zahraničí zlomyslně zkroucen a stal se podnětem lži o vůdci. Nařizuje se proto, aby se v budoucnosti psalo o takových návštěvách vůdce jen v tom případě, bude-li o tom vydána úřední zpráva.

Pro úvahy k 30. lednu dá ministerstvo propagandy k dispozici materiál.

Instrukce pro konec února 1935.

„Děti francouzského vyslance Ponceta ztrávily letošní zimní prázdniny v Oberschreiberhau a to v jediném židovském hotelu, který tam je. Nepodávat o tom zprávu a nepsat také o stížnosti arijských hotelů.

Zimní pomoc rozesílá organisacím dotazník, týkající se výše a místa příspěvků jednotlivých členů pro zimní pomoc. Není žádoucí, aby se o tom referovalo.

Není dovoleno oznámit, že byly nařizeny chemické přísady při zpracování obilí pro chléb, ani sdělovat, jaké jsou.

Proti průmyslníku Ottovi Wolfovi, který je v zahraničí, podá státní zastupitelství co nejdřív starší žalobu. Je naléhavě třeba, aby tisk o tom vůbec nepsal, dokud Wolf pracuje v zahraničí pro německé zájmy.

Nesmí se psát o odsunutí maturitních zkoušek na různých německých vyšších školách, protože jde o služební výkon žáků, který je v zájmu vlasti.

Nesmí se referovat o zatčení sekčního šéfa Motze z říšského ministerstva zásobování pro par. 175 trestního zákona. Ani o zatčení policejního generála von Zepelina pro stejný delikt.

Není přípustné uveřejňovat zprávy o údajném osobním vztahu říšského ministra vojenství von Blomberga a vyzvědačky von Bergové, která byla nyní popravena.

Nesmí se psát o finančních nepořádcích, objevených ve vedení německé pracovní fronty.

Naprosto není žádoucí zabývat se tím, že úředník devisové ústředny, Wohltat, není arijec, protože se osvědčil ve službách národa po dlouhá léta a dr. Schacht si neobyčejně váží jeho spolupráce.

Kdo tedy přímo odpovídá za německý tisk?

Zkrátka a dobře — tisk je ve Třetí říši asi tak svobodný a spontánní, jako gramofon: hrají se pouze desky se značkou „His master's Voice“. Používáme-li už přirovnání z hudebního života, citujeme také veřejný výrok výtečného znalce: „Máme tiskový aparát, na kterém vláda hraje jako na klavíru.“ Pán který to vyřkl, je opravdu výtečný znalec: je to dr. Goebbels, sám his master.

Dospělí lidé na celém světě vědí, jak se to dělá. Vědí, že ani v nejzapadlejším koutě nemůže spadnout cihla se střechy, aniž by německý tisk dostal nejpodrobnější pokyny, má-li o tom psát a co má říci. Za každé slovo uveřejněné v říšskoněmeckém tisku, odpovídá vláda přímo a naprosto. Nelze totiž sedět současně na dvou židlích. Usměrnění tisku usnadňuje zajisté vládnout, ale pak nelze zabránit, aby celý svět nevěděl, kdo je odpovědný redaktor. Nelze také zabránit, aby se svět nesmál, kdyby se chtěl prominentní odpovědný redaktor omlouvat obvyklou novinářskou výmluvou, že ručopis nečetl, nepsal a do tisku nedal.

národní hospodář

Josef Krejčí:

Ruský hospodářský zázrak

I.

Člověk se narodí, chodí do školy, naučí se číst, psát, počítat. Pak se tomu zase odnaučí. Především počítání. Na tomto poznání buduje propaganda totalitních režimů.

Její metody mají hrůzný instinkt pro psychická pokřivení a pro nedostatky lidského rozumu. Totalitní propaganda používá s dokonalou technikou, co vědecká psychologie namáhavě a ponaáhlu objevila. Využívá na příklad bezmocnosti, s kterou průměrný člověk přijímá velká čísla. Průměrný člověk nedovede prostě prozkoumat, jaký je reální, skutečný obsah velkých cifer. Neznačují mu číslici — totiž kontrolovatelné měřítko věci a skutečnosti, nýbrž opojení. Obrovská čísla jsou pro něho magické formulky. Strhují, omamují, odstraňují kritické, rozumové schopnosti. To souvisí s celkovým moderním stylem života, který zbožňuje rekordy a kvantitu.

Víme, že existují tři druhy lží: lež z nouze, účelná lež a statistika. Chceme-li dělat nepravdivou propagandu, nemusíme vůbec falšovat čísla. Stačí, seskupíme-li je tak, abychom dostali cifru co největší a nekontrolovatelnou. Moderní totalitní režimy jsou bez statistiky právě tak nemyslitelné jako bez rozhlasu. Legitímují se „gigantickými“ vnějšími úspěchy. Počtářská lenivost lidí přichází jim velmi vhod. Průměrný člověk přezkoumá malou číslici, ale velká cifra ho rovnou sráží na kolena a svádí k zbožňování.

Chceme se zde zabývat velkými ciframi. Prosíme, aby čtenář odpustil, že na něm žádáme, aby se tolik namáhal, neboť rozvazovat uzel propagandistického komplexu a pátrat po jeho reálním obsahu je skutečně velmi svízelné. Doufáme, že to nebude nadarmo. Působí dokonce požitek přihlížet, jak magické formulky pozbývají kouzla.

Šťastný život v číslech.

Předmětem našeho zkoumání jsou úřední zprávy, které komunistická propaganda rozšířila v celém světě při dvacátém výročí sovětské vlády. Obrovské a velmi působivé cifry líčí „šťastný život v šťastné zemi“.

Ústřední časopis komunistické propagandy, mající informovat Evropu o sovětských událostech — basilejská „Rundschau“, vycházející česky ve zkráceném vydání jako „Světový rozhled“ — vydal k 20. výročí SSSR knihu o 360 stránkách, která obsahuje bohatý materiál a téměř nic jiného než čísla.

Jsou to obrovské cifry. Jsou to úřední cifry. Jsou to zajímavé cifry. Chceme je zkoumat, vycházejíce při tom ze dvou přátelských předpokladů: především chceme věřit, že je každé číslo a každé slovo naprosto spolehlivé a pravdivé. A pak se vzdáváme jakékoli ideologické polemiky. Zde se nediskutuje, zde se jen počítá a porovnává.

I oficiální sovětská propaganda žádá porovnání — a to s kapitalistickými zeměmi. Porovnávejme tedy!

Co znamenají skutečně velká čísla sovětské statistiky? Co znamenají v porovnání se středoevropským státem, totiž s ČSR? Jak by žil československý lid, kdyby jeho materiální úroveň byla taková, jako v Rusku? A jak žije ve skutečnosti?

Porovnávejme jen oficiální čísla. Sovětská jsou obsažena v 46. čísle basilejské „Rundschau“ z 28. října 1937, a československá v úřední „Statistické ročence republiky Československé“.

Skutečný smysl gigantických čísel.

„Tam, kde kdysi vládl hlad, rozvíjí se blahobyť. . . Socialismus není utopie, ani smělá představa, nýbrž živá a hmatatelná skutečnost. Následující stránky mají za úkol to

stručně dokázat.“ Tak definuje „Rundschau“ (str. 1646) obsah a úkoly obsáhlé sbírky materiálu. Budeme ji sledovat krok za krokem.

„Nynější počet obyvatelstva v Sovětském svazu lze odhadnout na 180 milionů“ (str. 1649). Obyvatelstvo Československa činí dvanáctinu, okrouhle 15 milionů. Jelikož chceme vypočítat, jaká by byla životní úroveň lidu v ČSR, kdyby měl stejný standard jako ruský lid, musíme ruská velká čísla dělit dvanácti. To ovšem neposkytne vědecký a přesný obraz, protože vědecká úplnost by musila uvážít ještě velmi mnoho jiných činitelů. Přímé přepočítání cifer na československé poměry nemůže chtít a dosáhnout nic jiného, než dát přibližný, evropský obraz ruských poměrů. Ale i to už je hodně. Pro Evropana jsou ruská čísla „gigantická“, poněvadž zapominá, že i počet ruského obyvatelstva je gigantický. Celý zázrak spočívá v tom, že Sovětský svaz má dvanáctkrát tolik obyvatel jako Československo.

By ty. Celá městská obytná plocha Sovětského svazu obnáší úředně 250 milionů čtverečních metrů. (Statistika zahrnuje 767 měst, 712 dělnických kolonií a 1667 „sidlišť městského typu“.) Protože asi 50% obyvatelstva nepracuje v zemědělství, musíme i při největší opatrnosti předpokládat, že nejméně 40% obyvatelstva žije „v městech, dělnických koloniích a v sídlištních městského typu“. Čtyřicet procent — to jsou 72 miliony lidí, kteří měli r. 1936 k dispozici 250 milionů čtverečních metrů obytné plochy. Na jednoho obyvatele připadá 3.5 čtverečního metru. Evropská odborníci vypočetli, že hygienické minimum obytné plochy pro jednu osobu má obnášet aspoň 7—10 čtverečních metrů. Úžasně nízkou cifru, vyznačující sovětskou úroveň, potvrzuje také zpráva oficiální tiskové agentury SSSR — Tassu — vydaná k 7. listopadu 1937. Uvádí doslovně:

„Mohutný vzrůst obyvatelstva v sovětských městech — od 1. ledna 1929 do 1. ledna 1933 zvýšil se počet obyvatel ze 27.6 milionu na 40.7 milionu — souvisel samozřejmě s ohromným rozvojem stavební činnosti. Až do 1. ledna 1937 byly v Sovětském svazu zastavěny 54 miliony čtverečních metrů obytné plochy.“

Zde se počet městského obyvatelstva odhaduje na 40.7 milionu — ale to platí pro konec roku 1932; chybějí tedy údaje z posledních rozhodujících čtyř let, v nichž se — podle úřední zprávy — teprve městské osídlení podstatně vyvinulo. Pamatujme si: „do 1. ledna 1937“ — tedy za devatenáct let sovětského režimu — „byly v Sovětském svazu obestaveny 54 miliony čtverečních metrů obytné plochy“. Pouze ve čtyřech letech od 1. ledna 1929 do 1. ledna 1933 vzrostl počet městského obyvatelstva z 27.6 na 40.7 milionu, zvýšil se tedy o 13 milionů lidí. Kdybychom vycházeli z nemožného předpokladu, že se od r. 1917 do roku 1929 a od r. 1933 do r. 1937 nenastěhoval do měst ani jediný člověk, že tedy bylo třeba opatřit byty jen 13 milionům přistěhovalců do měst — pak byly pro ně obestaveny do 1. ledna 1937 všeho všudy 54 miliony čtverečních metrů. Dělíme-li 54 číslem 13, dostaneme 4.15 čtverečního metru obytné plochy na osobu.

Kdybychom přepočítali 54 mil. čtverečních metrů obytné plochy, obestavené za 19 let na československé poměry (to znamená, kdybychom dělili 12), dostali bychom 4.5 mil. čtverečních metrů. Kolik obytné plochy se však obestavělo v Československu skutečně za 19 let? Máme po ruce jenom statistiku nových bytů, postavených od roku 1919: za 17 let — tedy až do r. 1935 — vzrostl počet nových bytů pouze v 70 městech Československa o 285 tisíc bytů. Jenom za čtyři leta krise, od r. 1932 do r. 1935, bylo v 90 větších městech v ČSR obestaveno 24 miliony krychlových metrů — to znamená nejméně 5 milionů čtverečních metrů obytné plochy. Kdyby se mělo Československo vyrovnat ruskému standardu, nebylo by se v celém Československu za všechna léta od r. 1919 až do r. 1937 smělo obestavět více než 4.5 milionu čtverečních metrů obytné plochy.

Statistika o výrobě.

Výroba elektřiny dosáhla v Sovětském svazu roku 1936 celkem 32.8 miliardy kilowatových hodin. Pro Československo by to znamenalo 2.7 miliardy kilowatových hodin. Ale v Československu se vyrobilo (v roce hospodářské deprese!) 3.6 miliardy kilowatových hodin.

Uhlí. Budou-li čísla plánu dosažena úplně, vytěží se letos v Sovětském svazu celkem 150 milionů tun uhlí. Pro Československo by to znamenalo 12.5 milionu tun. Ale Československo vytěžilo (v roce krise 1935) víc než dvakrát tolik, to jest 26 milionů tun.

Surová ocel a železo. V Sovětském svazu vyrobilo se r. 1936 celkem 30.6 milionu tun surového železa a ocele. Pro Československo by to znamenalo 2.6 milionu tun za rok. Československo však vyrobilo za průměrný normální hospodářský rok 3.2 milionu tun (r. 1937 dosáhne výroba pravděpodobně čtyř milionů tun).

Lehký průmysl. „Rundschau“ neudává v tomto odvětví množství, nýbrž jen hodnotu zboží: „Výroba zboží hromadné spotřeby stoupla v lehkém průmyslu v druhé polovici ročního plánu ze 7.8 miliardy rublů na 19.5 miliardy rublů“ (str. 1676). Podle oficiálního odhadu hodnoty rublu rovná se rubl 3 francouzským frankům, přibližně tedy 3 Kč. 19.5 miliardy rublů bylo by tedy asi 60 miliard Kč. Kdybychom to přepočítali na československé poměry, rovnalo by se to roční výrobě zboží hromadné spotřeby v hodnotě 5 miliard Kč. To je však nominální přepočítávání rublů na koruny. Kupní síla rublu není však třikrát větší, nýbrž jen jeden a půlkrát, jak později konkrétně dokážeme. Přepočítáváme-li tímto způsobem, pro Rusko tak výhodným, měla by hodnota zboží hromadné spotřeby obnášet v Československu 2.5 miliardy Kč za rok. Kolik zboží hromadné spotřeby, vyrobeného lehkým průmyslem, spotřebuje však Československo opravdu za rok? Ministr financí dr. Kalfus odhadl roční kupní sílu československého obyvatelstva na 60 miliard Kč. Je to asi velmi opatrný odhad, předpokládáme-li, že nejméně 20% kupní síly připadá na výrobky lehkého průmyslu. Dvacet procent ze 60 miliard — to je 12 miliard Kč. Tedy právě pětkrát tolik než udává ruská statistika, a spokojíme-li se dokonce nominálním přepočtením rublu na 3 Kč, je to alespoň dva a půlkrát tolik.

Výroba potravin.

Maso. „Státní jatky dodaly r. 1936 celkem 773.000 metrických centů masa“ (str. 1677). Chceme ve prospěch ruské statistiky předpokládat, že v tom není započítáno množství, které zemědělství výrobci sami spotřebovali, že jde tedy pouze o zásobování obyvatelstva, které se zemědělstvím nezabývá. Asi polovina sovětského obyvatelstva nepracuje v zemědělství. 90 milionů lidí mělo tedy dostat 773.000 metrických centů masa. Pro osobu a za rok je to 90 dkg masa, tedy za měsíc dostala jedna osoba 7.5 dkg masa. V Československu se r. 1935 spotřebovalo celkem 4.2 milionu metrických centů masa. To je pro osobu a za rok 28 kilogramů, za měsíc připadá tedy na jednu osobu 2.33 kilogramu. Tedy třicetkrát tolik!

Uzenářské výrobky. „R. 1936 vyrobily uzenářské podniky 170.000 tun uzenin“ (str. 1677). Předpokládejme opět, že zemědělské obyvatelstvo kryje svou spotřebu mimo toto množství, takže ze 170.000 tun uzenin je zásobeno pouze obyvatelstvo, které není zemědělské. To znamená 90 milionů lidí. Připadá tedy na osobu za rok 1.9 kg uzenin a za měsíc dostává osoba 16 dkg. Nemáme sice statistiku o spotřebě uzenin v Československu, ale sotva kdo bude pochybovat, že je mnohem větší.

Sýr. „R. 1936 vyrobilo se v Sovětském svazu 25.000 metrických centů sýra“ (str. 1677). Předpokládejme i v tomto případě, že jde jen o zásobení 90 milionů lidí. Za rok a pro osobu dostává se méně než 3 dkg. Opakujeme: méně než 3 dekagramy sýra připadá na osobu za celý rok! V Československu, které při tom sýr ještě dovozí, vy-

robilo se r. 1935 celkem 100.000 metrických centů sýra, a připočteme-li tvaroh, úhrnem 256.000 metrických centů. Pro osobu to dává za rok 66 dkg sýra a s tvarohem 166 dkg, tedy padesátkrát tolik, nejméně však dvacetkrát tolik.

Cukr. „R. 1936 vyrobilo se přes 3 miliony tun cukru“ (str. 1678). Pro jednu ruskou duši znamená to 16.6 kg za rok. Československo vyrábí do roka 1.7 milionu tun cukru, ale z toho spotřebuje doma jenom 340 milionů kilogramů. To je pro osobu za rok 22.2 kg!

Cigarety. „R. 1936 vyrobilo se 89 miliard cigaret“ (str. 1678). Kdybychom toto množství přepočítali na československé poměry podle počtu obyvatelstva, znamenalo by to 7.4 miliardy cigaret. R. 1936 vyrobilo a spotřebovalo se však v Československu 11 miliard cigaret.

Zemědělská výroba. „Podle plánu bude oseto 138.9 milionu hektarů“ (str. 1681). Předpokládáme-li, že byl celý plán splněn, znamená to pro československé rozměry 11.6 milionu hektarů osevné plochy. R. 1936 oselo však Československo více než 14 milionů hektarů.

„Po celou dobu druhé pětiletky, vyjma suchého r. 1936, obnášela průměrná úroda z hektaru vždycky víc než 8.5 metrického centu“ (str. 1681). R. 1936 obnášel průměrný výnos z hektaru v Československu 16.3 metrického centu, tedy dvakrát tolik.

„Podle nejobektivnějších předběžných odhadů dosáhla žeh obilních kultur r. 1937 více než 7 miliard pudů“ (str. 1683). Pud je 16 kilogramů, 7 miliard pudů je 1.1 miliardy metrických centů. Přepočteno na československé rozměry znamená to o něco víc než 90 milionů metrických centů. Za rok 1936 dosáhlo však Československo 187 milionů metrických centů, tedy víc než dvakrát tolik.

Celkový národní příjem. „Roku 1937 bude národní příjem činiti víc než 100 miliard rublů“ (jubilejní zpráva úřední agentury Tassu, Moskva). To je pro osobu za rok 555 rublů. Přepočítáme-li je nominálně (1 rubl = 3 Kč), znamená to 1665 Kč pro osobu za rok. Pro rok 1938 odhadl však československý ministr financí dr. Kalfus kupní sílu obyvatelstva ČSR (a kupní síla je statisticky méně než národní příjem!) na 60 miliard Kč, tedy pro osobu za rok 4000 Kč.

Železnice a pošta.

Doprava. „85.000 kilometrů železnic protíná šestinu světa křížem krážem“ (str. 1687). Přepočteno na československé rozměry, znamenalo by to 7100 kilometrů, ale Československo má železniční síť 21.000 kilometrů.

„Dnes má sovětský Svaz 23.000 lokomotiv“ (str. 1687). Československo by mělo tedy mít 1900 lokomotiv, ale má 4800.

„R. 1937 poběží už po kolejích 784.000 vagonů“ (str. 1687). Předpokládáme-li, že cíl je už dosažen, dávalo by to pro československé rozměry 65.000 vagonů. Ale Československo jich má 106.000 na kolejích.

„Výkonnost dopravy zvýšila se jako síla rytíře z pohádky . . . r. 1936 bylo denně naloženo 86.000 vagonů“ (str. 1688). Počítáme-li 10 tun na jeden vagon, znamená to do roka 314 milionů tun nákladu, čili 26 milionů tun za měsíc. Podle toho by mělo Československo mít 2.2 milionů tun měsíčního nákladu. Roku 1937 je měsíční průměr v Československu 4.7 milionů tun měsíčního nákladu. R. 1937 je měsíční průměr v Československu 4.7 milionů tun, tedy víc než dvakrát tolik.

„Roku 1936 bylo dopraveno 990.8 milionů osob“ (str. 1688). Přepočteno na československé poměry, znamenalo by to 82.5 milionů cestujících. R. 1936 bylo však v Československu dopraveno 250 milionů osob, čili třikrát tolik.

Automobilismus. „Po cestách Sovětského svazu, po stepích a horách, po asfaltovaných ulicích měst jezdí letos 585.000 automobilistů“ (str. 1689). Československo by mělo mít 48.500 automobilistů. „Po cestách Československa jezdí letos“ 125.000 automobilů!

Doprava dopisů. „Dnešek v sovětském svazu je tak jasný a krásný . . . r. 1936 bylo dopraveno 1228 milionů dopisů“ (str. 1689). Pro československé poměry by to bylo 100 milionů dopisů, ale v r. 1936 dopravila naše pošta 660 milionů dopisů, tedy víc než šestkrát tolik.

Telegraf a telefon. „R. 1936 bylo odesláno 80 milionů telegramů“ (str. 1689). Dělíme-li dvanácti, dostaneme 6.6 milionů telegramů. V Československu bylo však za rok 1936 odesláno 10.5 milionu telegramů. —

V Sovětském svazu je nyní 861.000 telefonních čísel (str. 1690). Československo by mělo mít 72.000, ale mělo už r. 1936 celkem 150.000 telefonních stanic.

Literatura a umění

Vilém Štefan:

Metafysika malého člověka

(Mnichovský komik Karl Valentin.)

Je vyčouhlý, vychrtlý a nedůvěřivý. Ví velmi dobře, že člověk není dobrý a že život je nebezpečný a trochu komický — nikoli veselý, ale komický. Má smutný, zahnutý nos, kterým hypochondricky čenichá. Má svislá ramena, svislé paže, malá očička a nejobyčejnější vlasy na světě. Jmenuje se Karl Valentin.

Není ani clown, ani humorista, ani satirik. Nic nekarikuje, nic neodhaluje, nic nešlehá. Nesoudí svět a nevysmívá se lidské hlouposti. Nedělá nic, jen se na všechno dívá hezky zblízka. Prohlíží si věci očima mnichovského soukromníka Karl Valentina — a vida, všechno je neuvěřitelně komické. Totiž neuvěřitelné a komické. Kousíček za fasádou už začíná metafysika. Ovšem, ne ta učená metafysika, které obyčejný člověk, jako je Karl Valentin, bůh uchovej, vůbec nerozumí. Nýbrž doslovná metafysika: to, co vězí za fysickým povrchem věcí. Všechno se odehrává skoro navlas tak, jako když dítě rýpe do panenky, aby vidělo, co je uvnitř. A co je uvnitř? Sláma, cucky, kliš. Dítě to ovšem nedělá z vyšších vědeckých zájmů, ale ze zvědavosti trochu surové a je v tom vždycky trochu sadismu. Dítě nepřemýšlí — ani o vlastních pohnutkách, ani o tom, co má panenka uvnitř. A Karl Valentin o tom přemýšlí ještě méně. Ať podniká cokoli, podniká to proto, aby se „publikum“ smálo. Vůbec pro nic jiného. Přišel totiž na to, čemu se lidé smějí.

Sousedská rodina.

Lidé sedí v hledišti a jsou Mnichováci. Tlustí maloměstáci, dobře vykrmení a především zamilovaní do černého piva. Sedí u stolů, dávají si nosit půllitr za půllitrem a ze srdce rádi by si hmatli na kyprou číšnici, která přináší pivo, ale nesmějí, protože k Valentinovi se chodí s vlastní manželkou.

Do rodiny patří také — a především — sám Karl Valentin. Vypadá naprosto jinak, než všichni Mnichováci. Srká úzkostlivě pivo, protože je přesvědčen, že studené pivo škodí jeho žaludku. Ani ve snu netouží pohovořit si s neznámým panem sousedem. Ale přece patří do mnichovské rodiny víc, než kdokoli jiný. Takové zázraky dokáže jenom příroda.

Umělec Karl Valentin stojí tedy před tímto obecnstvem na primitivním hospodském jevišti a sehrává malinkaté výstupy se svou partnerkou Liesl Karlstadt. Texty dělá sám, ale pravděpodobně mu jeho partnerka při tom také pomáhá, ne jako literátka, ale jako žena a Mnichovačka. Člověk, který naslouchá, má dojem, že ty dialogy jsou vlastně náhodné pohovory mezi soukromníkem Karl Valentinem a Liesl. Navlas

tak a nejinak hovoří dva lidé, když u toho není třetí. Dovede-li někdo zrovna tak hovořit před plným sálem cizích lidí, je to právě umělec.

Ve skutečnosti je tomu ovšem jinak. Každé slovo je perně vypracováno, vypočteno na jistý účinek u obecnstva. Ale dobré je to až tehdy, když nic nepoznáte, když jste dokonale přesvědčeni, že jste se dopustili indiskretnosti, že jste se totiž stali náhodnými svědky soukromého rozhovoru.

Nevinné věci na jevišti.

Drobné Valentinovy scénky jednájí o nejprostších a nejnevinnějších věcech na světě. Nikdy nemají „nápad“, nikdy nemají „překvapující pointu“ a nejsou vůbec napínavé. Děj je vždycky „ze života“, totiž z mnichovského života a život mnichovský je — když odhlédneme od politických aktualit — všechno, co chcete, jenom ne napínavý. Pozůstává na příklad z toho, že jde večer člověk s vlastní manželkou do hospody, vypije tam jednu tvrdou za druhou a rád by si hmatl na číšnici, netroufá si však právě proto, že je žena s sebou. V důsledku toho se se ženou pohádá a jde domů spat. Hotovo. To je život. A právě toto je vlastně obsah jedné z nejúžasnějších Valentinových scén. Nic jiného se v ní neděje. Na konci je obecnstvo uplakáno, umořeno a prohýbá se smíchy. Nikdo vám nevysvětlí, proč. Nepadl ani jeden vtíp, který by se dal vyprávět. Vlastně to celé ani pointu nemělo. Nahoře na prknech byl jenom život a Valentin, který koukal, co je uvnitř — totiž slámy, cucky a kliš. Člověk je v podstatě „ubohý převít“, trochu chtivý, ale strašně zbabělý — to je všechno, co se z té scény dovíte. Ovšem, už předtím jste to věděli. Ale teď vám to zahrál Karl Valentin — a teprve teď je to pravda. Ryzí umění, čistá metafysika. V této scéně říká Karl Valentin „panu sousedu“, mžouraje na číšnici: „Kdybych já si troufal! Ale když já si netroufám troufat si!“ Není to snad od Shakespeara?

Takové scény básní a hraje Karl Valentin. Pozůstávají z ničeho, pokud jde o děj, ale v dialozích je celý svět, i když je to jenom svět mnichovský. Je-li však něco r y z e mnichovské nebo r y z e vídeňské nebo r y z e pražské, pak je to právě r y z í, pak se to stává vyšší všeobecnou pravdou, vězíci nad věcmi — nebo za věcmi.

Valentin neví, co tu páše. Dívá se do věcí s prostoduchostí a nesložitou krutostí dítěte, přeje si pouze, aby se lidé smáli. Ale při tom objevuje pravdu, tedy nejzbrklejší věci. Nekoná menší práci, než filosof. Takový filosof se honí po nebi, po světě a po pekle, probírá gigantické myšlenkové systémy, vláčí kyklopské balvany k stavbě vlastního systému myšlení — a Valentin si pouze přeje, aby se lidé smáli. Ale řekněte sami, zda jste slyšeli někdy něco pravdivějšího o pochybných vztazích mezi příčinou a účinkem a o neprůsvitných kausálních problémech, než je následující útržek z Valentinova dialogu:

Valentin vystupuje jako člen malé kapely (jako ostatně v mnoha scénách). Hraje flétistu, a Liesl — malá, tlustá a ve fraku — hraje dirigenta. Příhodilo se už několik nehod a svízeli, ale konečně se přece dají do hraní a divák poslouchá několik taktů nudné odrhovačky. Najednou dá Valentin flétnu od úst a povídá nahlas: „Přestávka.“ Skládá s rozvláchnými okolky flétnu, trochu se protahuje, líně se rozhlíží. Dirigent rozzlobeně klepe na pult a praví: „Copak je, pane Valentin? Pročpak nehrajete?“ Valentin: „Vždyť je přece přestávka?“ Dirigent: „Jakápak přestávka?“ Valentin: „Slyšel jsem to docela zřetelně. Někdo tady povídal nahlas: přestávka!“ Dirigent hněvivě: „Kdo povídal přestávka? Vy jste řekl: přestávka!“ Valentin, dokonale spokojen naprostým vysvětlením tajuplné události: „No, proto!“

Obávám se, že se mi nepodařilo osvětlit fantastické pozadí tohoto dialogu; musí se to slyšet a musí se především slyšet sám Valentin.

Nebo jiná poučka Karl Valentina o kauzalitě — slavný rozhovor o náhodě. Valentin vyjde na podium a povídá Liesl ve fraku: „Pane kapelníku, ne, to je vám náhoda!“ — „Jakápak náhoda?“ — „Ale taková vám náhoda! Dopoledne jdu s Lechnerem, s naším basistou, po Prinzregentstrasse a zrovna mluvíme o cyklistovi. A jak tak mluvíme, jede cyklista. Taková náhoda!“ — „To přece není žádná taková náhoda, pane Valentin!“ — „Jak to, že není? Mluvili jsme zrovna o cyklistovi a v tom jede cyklista. To je přece náhoda!“ — „To není žádná náhoda, pane Valentin, po Prinzregentstrasse jezdí mnoho cyklistů, ne?“ — „Ale když my jsme zrovna o jednom mluvili a v tom jel kolem. To je přece náhoda!“ — „Ale není, pane Valentin, to není žádná náhoda. Náhoda by na příklad byla, kdybyste byli s Lechnerem zrovna mluvili o Zeppelinu a kdyby v té chvíli přeletěl přes Prinzregentstrasse Zeppelin.“ Valentin — po chvilkové úvaze: „Ne, o Zeppelinu jsme nemluvili.“

Bohužel, to nejsou přesná slova a bohužel je neříká sám. Ale snad přece i v této formě poznáte, že ten komik Valentin — že to je kouzelník. Raz, dva, tři — co je prostor, co je čas? Všechno páté přes deváté, všechno v jednom chumlu. Čas je prostor, prostor je čas, ta věc s cyklistou je náhoda a o Zeppelinu jsme vůbec nemluvili. Obecenstvo sedí dole a má ústa dokořán. Především proto, že se musí tolik smát. A pak, protože je to kouzelnictví tak překvapivé. Je-li mezi diváky vzdělaný člověk, napadne ho při tomto kouzelném zmatku prostoru a času — a běží mu při tom lehoučce mráz po zádech — nekmitla se tu právě Einsteinova teorie relativity?

Misantropické prameny vtipu.

Ale takové příznaky se vynořují až opožděně a jenom v hlavách přemoudřelých diváků. Na jevišti vystupuje živoucí člověk, třebaže trochu vyčouhlý, vychrtlý a podivný. Dělá starostlivý obličej a úžasné žerty. Někdy to jsou vyslovené clownské špásy, ale přes to jsou jiné. Na příklad sólo na housle — které na venek vypadá jako hudební clownerie Grockova nebo bratří Fratellinů: Valentin se postaví na rampu, uklání se a ohlašuje lhostejným, misantropickým hlasem a mnichovským dialektem: „Snění od Schumanna.“ Nasadí housle a smyčec a — v tom praskne struna. Opraví ji a znovu oznamuje, aniž by pozměnil svůj smutný hlas: „Snění od Schumanna.“ Pak se zase něco stane na smyčci, zase nová správka a nové hlášení: „Snění od Schumanna.“ To se opakuje osmkrát, desetkrát, dvanáctkrát. Valentin zůstává naprosto nedotčen, nezmění ani výraz ani hlas. „Snění od Schumanna.“ Nakonec dokonce opravdu zahraje snění od Schumanna. Ale to naprosto zapadne. Zapadne dřív, než je slyšet první tón, zapadne v halasivém smíchu nad nicotností hrozně opotřebované a ošoupané sentimentality. Sladká hudební bublinka prostě praskla. Karl Valentin toho docílil tím, že ji nehrál. Skutečně nikdo nemůže zacházet s uměleckými prostředky úsporněji. A je naprosto zřetelné, že a proč to nebyla hudební clownerie: při hudebním triku se smějí lidé clownovi. Při Valentinově čísle se smějí Schumannovi a posluchačům, kteří si tento druh populární hudby sentimentálně cení. Zkrátka, na rozdíl od clowna, který je vždycky velký dobrák, provedl Valentin zase jednou něco zlomyslného. Nemůže však za to. Je už takový. Jeho vtip pramení z hlubin hypochondrie a misantropie.

To potvrzuje i každý detail jeho soukromého života. Nejsme nediskretní, mluvíme-li o jeho soukromém životě, ne-

bot žádný nemá. Je to dokonale veřejná osoba a celý Mnichov zná dopodrobna jeho život mimo jeviště. Celý Mnichov ví, že má Valentin chorobný strach před změnou místa, že se opravdu bojí přejít ulici. Že se strašlivě obává nachlazení a každé nemoci vůbec. Že nenávidí železnici a Berlín. Že je lakomý, jako postava od Karl Valentina. Že se hádá důkladně a často se svou družkou, kterou přivedl na jeviště rovnou od pultu obchodního domu. Je to dvojnásobně složitý případ: to, co vypadá na jevišti jako improvizovaný soukromý život, je skutečně soukromý život. Nadto ovšem nejpernější a nejpresnější umělecká práce.

Odpor proti Berlínu.

Je docela přirozené, že se Valentinovi hnuší Berlín, neboť Valentin je Mnichovák. Druhá příčina je asi v tom, že se musí do Berlína jet drahou. To je naprosto vážné: u člověka, jako Valentin, vysvětlují nejbánálnější důvody složité úsudky a mínění — musí k tomu ovšem přistupovat umělecká genialita, aby úsudek, vzniklý touto cestou, nabyl naprosté platnosti a aby přesvědčoval. Valentina jistě nenapadlo, že by druzí lidé třeba oceňovali své překážky a svůj život jinak: považuje se pouze za poctivějšího, protože vyslovuje své důvody otevřeně. Valentin se na příklad mnoho let vzpíral vystoupit v Berlíně. Protože však byl už slavný, rvali se o něho divadelní ředitelé a filmaři. Nabízeli mu všechno možné (to bylo v době konjunktury před desíti lety), ale směšný, lakomý Valentin odmítal: Do Berlína se musí jet drahou a vůbec, on do Berlína nepojede. Na písemné nabídky vůbec neodpovídal. Tak tedy se rozjeli ředitelé do Mnichova, aby vyjednávali s Valentinem osobně. Načež Valentin, klasik nedůvěry a hypochondrie, dal důstojně nesmrtelnou odpověď: „S lidmi, co přijeli k vůli mně z Berlína do Mnichova, s těmi já nejednám.“

Ostatně jsou — nebo alespoň byly — jeho úsudky o Prusácích právě tak určité, jako nezatížené intimními vědomostmi. Mezi berlínskými řediteli, kteří se ucházeli o jeho pohostinské vystoupení, byl také pan Robitschek, tehdejší ředitel velkého berlínského „Divadla komiků“. Pan Robitschek — zdatnému člověku takové zjištění věru v Evropě neublíží — vypadá ještě mnohem židovštěji, než pan Goebbels, to musíte vědět, abyste pochopili tuto ryze valentinovskou historku. Pan Robitschek tedy přijel do Mnichova, šel rovnou k Valentinovi do bytu a zazvonil. Zevnitř se ozvalo šmatláni bačkor, Valentin jde otevřít, nadává už předem, nedůvěřivě vykukne kukátkem a vyrazí strašlivou zprávu: „Liesl, Prusáci jsou tady!“

Později ostatně Valentin v Berlíně přece vystoupil. Vlastně to byl propadák — ale ovšem, nepropadl Valentin, nýbrž Berlín. Město, které nedovede Valentinovi přichystat ovzduší, jaké potřebuje, nechť si to přičte samo sobě.

Metafysika mimoděk.

Ani respekt před jeho uměním, ani vděčnost za smích a filosofická poučení nám nesmí zabránit, abychom nezjistili, že je Valentin hluboce zlomyslný člověk. Je to výčitka? Pak by bylo vyčítání, kdybychom hovořili o lyrikově precitlivělosti, o dráždivosti hudebníkově, o neobyčejné vnímavosti malířova oka. Ve všech případech jde o prameny tvůrčí práce — i v případě Valentinově zlomyslnosti.

Řekli jsme už, že je známa a účinná i mimo divadlo. Někdy je to skutečně strašidelná, pekelná zlomyslnost. Valentin — který je samostatným podnikatelem — měl ve sboru před několika lety muže, který byl vlastně angažován jen proto, že byl zručně tlustý: Valentin, který často účinkuje

prostředky pouťové boudy, považoval za zvláště efektní, objeví-li se na jevišti vedle jeho absurdně vyčouhlé postavy osoba absurdně kulatá. Ten chudák — jmenoval se Blümelhuber nebo tak nějak — byl skutečně zrůdně sádelnatý, ale naučil se z toho žít a dokonce docela obstojně. Jednou potřebovalo mnichovské divadlo pro nějakou zvláštní scénu zvláště tlustého statistu. Někdo si vzpomněl na Blümelhubera a telefonoval Valentínovi. Ale Valentín nemůže „opravdová“ divadla vystát. Je to asi směs nešťastné lásky a zatrpklé nenávisti proti patosu „opravdového“ umění. Odpověděl tedy: „Ne, Blümelhubera ode mne nedostanete, co bude na světě, jakživo nikdy ne.“ Prosili ho, škemrali, telefonovali vždycky za několik dní znovu — nadarmo. „Blümelhubera ode mne nedostanete, jakživo ne!“ Divadlo to konečně vzalo s politováním na vědomí. A pak na to zapoměli. Jednoho dne zvoní v divadelní kanceláři telefon: Valentín volá. A kráká zvláště výsměšně: „Poslouchejte! Vy jste tehdy ode mne chtěli Blümelhubera?“ — „Ano.“ — „Tak teďka ho můžete dostat. Můžete si pro něho poslat. On totiž dneska umřel . . .“

To je strašné. To už přece není vtip. To je něco docela, docela jiného. Ani krutá zlomyslnost, ani nechutnost. V podstatě je to strach: hypochondr Karl Valentín, muž osobitý a jedinečný, vyrovnal se tu se strašnou hrůzou před smrtí, která sáhla vedle něho. Z neuvěřitelně příšerné historky s chudákem mrtvou obludou Blümelhuberem vede přímá cesta k metafysickým rejzdům, které Valentín provádí na jevišti: rozparuje na jevišti panenku a kouká se, co vězí za věcmi. Vystoupí-li však jednou to, co je za věcmi — totiž smrt — sama od sebe, poleká se Valentín nesmírně a vyhodí metafysiku svým způsobem ze dveří: tak podrobně to vůbec nechtěl vědět a vůbec ho to ani nezajímá (hraje sobě a jiným), nanejvýš to může být záminka, aby pozlobil nadutého ředitele X.

Neboť metafysiku lze jen tehdy unést, vyhledáváme-li ji pro zábavu. Je však nesnesitelná — pro malého člověka — když se vynoří celou vahou nevolána. Karl Valentín, člověk veskrze malý, se baví — a jeho obecenstvo teprv — když vytáhne za uši na rampu něco, co vězí za věcmi. Valentínův vtip propůjčuje tak věcem a lidem novou perspektivu — teprve teď je celý zjev úplný a správný. Tím také Valentín vzbuzuje elementární veselost: dává lidem osvobozující pocit, že konečně zaslechli v zdánlivém nesmyslu, který ten pohněvaný člověk na jevišti vykládá, kus pravdy o lidech a světu. „Navlas takové je to!“ Valentín není zbrklý, ale život je zbrklý. Valentínovy vtipy nejsou nesmyslné, ale my sami jsme nesmyslní.

Valentín se vůbec nesnaží o takový výchovný účinek, a většina jeho posluchačů by jej také popřela. Lidé se chtějí při Valentínovi bavit a on je chce rozesmát. To je jediný vztah mezi nimi a jím. Nemůže za to, že to není jenom žertovné, že je to také tajuplné. Nedovede jinak lidi pobavit — má jedinou artistickou kvalitu: že je takový, jaký je.

Na příklad jednou zasedne k pultu, rozevře noty a nasadí si brýle, protože tentokrát je krátkozraký. S velkými okolky si posadí brýle za odstávající uši a pohodlně se pak opře do křesla, čekaje na kapelníkovu znamení. Kapelník ale praví užasle: „Halo, pane Valentín, vy nemáte v brýlích žádná skla?“ Načež Valentín odpovídá s resignovanou spokojeností: „Inu, lepší než nic je to přece.“ Lidé se smějí celé dlouhé minuty, a to je všechno, po čem Valentín touží. Ale mimo to předvedl nádhernou metaforu o pochybnosti všeho lidského snažení opravovat osud. (Neznám žádnou lepší.)

Anebo ta historka s knoflíčkem u košile. Valentín zoufale a rozhněvaně škube límečkem, který mu při hraní pořád a pořád klouže. Konečně vstává, kráčí kupředu, kde hoří lampy

na rampě, a s pedantskou pílí tam něco hledá. Dirigent se ho ptá: „Copak hledáte?“ — „Ale ztratil jsem před chvílí knoflíček od košile.“ — „Kdepak?“ — „Ale tam vzadu!“ — „A proč ho tedy hledáte tady napřed!“ — „Protože tu je víc světla.“ Účinek je živelný, lidé řvou smíchy. Mimo to nakoukl Valentín zase jednou do bezedné propasti filosofie: Jak je možnost lidského poznání vyhraněna lidskou omezeností, lidskými silami a prostředky — pravděpodobně beznadějně. Ale jeden hledá knoflíček od košile alespoň tam, kde je světlo. Leží sice zaručeně někde jinde, ale tam panuje naprostá tma: proč tam tedy vůbec hledat?

Valentín v Třetí řiši.

Nyní ovšem uplynuly víc než čtyři roky od té doby, co je typická mnichovská atmosféra Karl Valentina dokonale „vyčištěna“. Byla to atmosféra zlomyslné radosti z neúspěchu a ubohosti oficiálního světa. Už čtyři roky nesmí být nikdo ani v Mnichově misantropem a hypochondrem, ani nesmí být nedůvěřivým. Ba ani strach nesmí mít. Na tapetě je bujaré zdraví, nejsilnější optimismus a venkonce nekonečná láska k oficiálnímu německému světu. Co tam dělá chudák Karl Valentín?

Prý se vůbec nezměnil. Dovídáme se o něm mnoho, ale nic autentického. Možná, že ty krásné výroky, které prý pronesl za poslední čtyři roky, ani nejsou od něho. Z Valentina se stala zřejmě legendární postava. Vyprávějí se Valentínovy příběhy, které snad ani nejsou od Valentina. Karl Valentín se stal jakýmsi geometrickým střediskem všech výroků a úsudků zcela určitého, nezaměnitelného ražení. Dosáhl tím nejvyšší stupeň dokonalosti: dílo se odpoutalo od tvůrce. Jeho věci jsou i pak jeho, když jeho nejsou.

Na příklad prý přišel loni na jeviště, zvedl řízně ruku a začal, jak zákon káže, drmolit: „Heil . . . sakra, teď jsem to jméno zapomněl!“

Nebo se tam nahoře zaplétá do rozhovoru, který je (jaké šilenství!) stále političtější. Obecenstvo dole se stává rozpacité a velmi stísněné, v Mnichově teď nikdo neposlouchá rád politické úvahy soukromých lidí. Valentín se však dostává do proudu. „Jak jsme na tom byli dřív, ptám se vás? Co jsme měli? Korupci, pane souse, korupci! A moc jiných věcí!“ Valentín se vemlouvá do většího a většího vzteku a křičí: „A co máme dnes, ptám se, pane souse? Co máme dnes?“ Lidem v sále stéká pot s čela. Ale Valentín se nedává zmást a opakuje otázku: „Ano, pane, co máme dnes?“ A sám si odpovídá a řve: „Čtvrtek máme, pane souse, pane souse!“

A ještě poslední, snad nejnádhernější ze všech Valentínových historek, která už je docela hluboce moudrá:

Valentín má zas jeden ze svých pohovorů se svým kapelníkem a žvaní tak do vzduchu. Najednou prý vstane a povídá: „Víte, co bych rád?“ — „No, pane Valentín, co byste rád?“ — „Rád bych jednou viděl jednoho naci.“ V obecenstvu mrtvé ticho. Kapelník říká s nevolí: „Co to tady vykládáte za pitomosti? Co to znamená, že byste chtěl jednou vidět jednoho naci? Podívejte se ven a uvidíte hned tři tisíce naci.“ Na to Valentín tiše a zamyšleně: „Inu, tři tisíce snad . . . ale já bych jednou viděl rád je d n o h o n a c i!“

To je jedna z mála dokonalých formulací o naší době. Říká více o katastrofální stádnosti našich dnů, než deset moudrých knih: soukromý člověk, jednotlivec Karl Valentín, hledá soukromého, jednotlivého člověka. Neboť jednotlivý člověk je jiný, než tupý atom některého současného davu.

Chceme tomu uvěřit? Chceme v to doufat? Smíte v to doufat! A Karl Valentín nám odpovídá v klasické scéně se ženou, se sousedem a číšnicí: „Kdybych se odvážil! Ale neodvažuji se míti odvahul!“

doba a lidé

Karel Poláček:

Lidé před soudem

II.

Lichváři.

Přechínulichvy se dopouští ten, kdo využívá tísně nebo lehkomyšlnosti svého dlužníka, aby na něm vy-máhal vyšší úrok než jest zákonem dovolen. Podle tohoto zákona žádná banka nebo jiný peněžní ústav nemůže býti obžalována pro úvěrovou lichvu. Neboť peněžní ústavy započítávají sice dlužníku různé vedlejší poplatky jako útra-ty, spojené s korespondencí, s vyšetřováním majetkových poměrů dlužníkových, poplatků za informace, všelijaké ma-nipulační poplatky z různých titulů, ale zákona o nejvyšší úrokové sazbě se drží přesně, takže podle pravdy se musí říci — lichvu neprovozují.

Přece se však stává, že na lavici obžalovaných se pro úvěrovou lichvu dostávají i peněžní ústavy. Dlužno ale podotknouti, že jde tu o všelijaké obskurní bankéře, záhad-né penězomence a kupčíky, jichž ve velkoměstě je hojnost. Vidíme na domech tabulky s firmou B a n k o v n í z á -v o d, s mnoha jinými chlubnými nápisy jako Úvěrové oddělení, Cizozemské valuty, Hypotéky, S mě n k y a I n f o r m a c e.

Navštívíme-li takový bankovní závod, tu zjistíme, že ta živnost se krčí kdesi v zadním traktu v tmavém pokojíčku naplněném množstvím papíru, kousky všelijakých kovů a různým harampádím. Již na první pohled seznáme, že se tu děje něco nečistého, podezřelého. V místnosti pracují dva vlasatí mládenci s pestrými vázankami. To jsou ban-kéři. Někdy zaměstnávají hoča, jehož hlavní prací je luštit křížovky a hlásit policejnímu agentovi, který se shá-ní po bankéřích, že páni šéfové nejsou okamžitě přítomni.

Život tohoto bankovního závodu je pomíjivý; nekvete déle než v sadě růže stolistá. Bankéři jsou v práci usta-vičně vyrušováni policií, a pak finanční tíseň vede k před-časnému likvidování závodu. Nejdříve jim zavrou telefon pro neplacení účtu. A pak se s nimi sejdeme na lavici obžalovaných.

Bankovní závody (úvěrové oddělení, informace, cizí va-luty, hypotéky, směnky) zabývají se hlavně lichvou, koupí a prodejem drahých kovů a nekalými manipulacemi s losy. Jejich obětmi jsou hladoví úředníci, kteří měli tu smélost, že se opovážili vůbec narodit, pak tu opovážlivost, že se oženili, a neslýchanou drzost, že mají děti. Dostane-li je bankovní závod od rukou, pak je rdousí a dává tak dlouho, dokud nějaká šťastná náhoda jejich oběť nevysvobodí.

Bankovní závod, jak již bylo řečeno, jest šviháckého zevnějšku a potrpí si na světácké vystupování. Jeho obličej je však odpudivý, málo slibující; zejména z očí mu zírá bezohlednost a bezmezná chamtivost. Před soudem mu vy-řídilka jede; oplývá všelijakými výrazy z oboru národní-ho hospodářství a finančnictví. Chtěli jste poznat typ zlo-čince; přijďte se podívat na bankovní závod; zde ho máte v nejčistší podobě.

Avšak jest ještě jeden typ lichvářů, druh to starobylý, odvěký. Typ, jak jej zvěčnil Balzac, jak jej stvořil Gogol v nesmrtném Pluškinovi. Pravý to opak bankovních zá-vodů, oděných s drzou, vtíravou elegancí.

Jsou to obyčejně staří, bezdětní manželé, kteří živoří kdesi v temnu, nepořádku, ve špině a v pavučinách. Před lety si vzal šetrný šetrnou. Spořivost nezřídka se v stáří mění v lakotu, neboť kroky stáří sleduje podivinství. Rod-ná družka lakoty je nenasytnost, chamtivost. Staří man-želé hladoví, chodí v hadrech. Nežijí; živoří, nic si nepřejí. Jenom hromadí peníze, skvosty, věci, jichž nepotřebují. Pravý to obraz lakomců z krvavých románů.

V těch starých manželích vyschl všecken cit, všecken život vyvětral; nic kromě peněz nemůže zviřit jejich mdlou obraznost. Všechny barvy světa jim vybledly; jenom ma-

jetek v nich dovede vznítit divý oheň. Dlužníka dovedou vyssáti tak, že zbude z něho slupka. Stalo se, že kterási lehkomyšlná panička toužila po nějaké cetce a vypůjčila si od lichvářského párku dvě nebo tři stovky. Za zády svého manžela, neboť muž nesměl o ničem vědět. Panička platila úroky, pořád platila a nakonec byla dlužna na še-desát tisíc. Při tom musila lichvářům kupovat cukr, kávu, mouku, vůbec všechno, čeho je potřebí do domácnosti.

Na rozdíl od bankovních závodů, starobylí manželé vy-povídají před soudem mdle, neobratně, huhlavě. Dovedou se vzrušit jenom tehdy, když se dovědí, že musí vrátit vy-dřené peníze. Pak spouští hrozný nářek a zaklínají se svou chudobou.

Přechínulichvy se trestá... co byste myslili? Doživotním kriminálem? Nucenou prací? Budete se smát: Tuhým vězením. Obyčejně to spraví pokuta. Nebo ještě častěji se to skončí zproštěním obžalovaného. Dělá se to tak: Lichvář se před trestní při se svým dlužníkem vyrovná a dlužník za to prohlásí před soudem, že když si vy-půjčoval, nebyl ani v tísní, ani nebyl lehkomyšlný. Takže se zákon nažere a lichvář zůstane celý.

Veřejné násilí.

Rozmanité jsou způsoby, kterými jinoch může vyznati lásku své vyvolené bytosti. Ve službách zamilovaných jsou básně, ohnivě dopisy, výmluvná slova. Můžeme si také přečíst „Tajemníka lásky“ nebo jiné publikace, ve kterých je návod, kterak vzbuditi lásku.

Jsou však povahy primitivní, které neznají jemných způsobů. Takový mladík doprovází děvče z hospody domů a na cestě se počne ucházet o ni s drzostí a nedočkavostí. Více než na vybraná slova spoléhá se na sílu svých paží. Polekané děvče počne křičet o pomoc a zamilovaný jinoch ustoupí od svého úmyslu.

Nemá tušení, že se stal zločincem. Dopustil se o m e - z o v á n í o s o b n í s v o b o d y, protože tomu děvčeti „nemaje důvod jí pokládati za člověka nebezpečného nebo škodlivého úmyslně v užívání svobody bránil“.

Výrazy, které se volí při manželských diskusích, směr a obsah oněch rozprav jsou rozdílné podle společenského postavení oněch manželů. Zdá se, že bankovní ředitel, průmyslník nebo universitní profesor užívá jiné díkce, když polemizuje se svou chotí, než, dejme tomu, pomocný dělník.

Stává se, že muž z lidu přijde domů z hospody. Podna-pilost a životní svízele vzbudí v něm chmurné city, které tlumočí své manželce vždy stejnými výrazy. Neměnnost a stálost jeho řeči je taková, že buďi dojem zaklínací for-mule. Muž z lidu praví: „Tebe, svině, musím oddělat, kdy-bych měl za to dostat deset let“.

Obyčejně manželka přeslechne toto nevlídné poselství. Je už na takové řeči zvyklá a ví dobře, že každý mužský musí mít někoho, nad kým vládně a komu by nadával. Někdy však ji přejde trpělivost a tehdy běží si na policii stěžovat. Tak se stává, že její muž se dopustil z l o č i n u n e b e z p e č n ě h o v y h r o ž o v á n í, které žaloba for-muluje slovy: „Manželce své vraždou vyhrožoval, při čemž pohružka byla taková, že hledíc k velikosti zla, k okolno-stem a k povaze obviněného mohla v kosti, komu bylo hro-zeno, vzbudit důvodné obávání“.

Záleží na tom, jak bude manželka před soudem vypo-vídat. Řekne-li, že se nebála, nebo vzdá-li se svědectví, pak toho jejího člověka pustí. Jinak bude její muž prohlášen za zločince a přijde do kriminálu.

Zločincem se vůbec člověk stává snadněji, než si myslíme. Na příklad někdo neplatil daně, protože byl nedbalý nebo na to neměl. Přijdou ho fendovat. Nyní záleží na tem-peramentu dlužníka. Je-li to člověk povahy popudlivé, pak se může dopustit ne jednoho, ale celé serie trestních činů. O trestních činech je známo, že zřídka kdy se vyskytují jednotlivě, každý zločin zplodí mláďata. A tak náš popud-livý dlužník může se najednou dopustit zločinu veřejného násilí, protože úřední osobě ve výkonu služby překážel, p ř e č í n u m a ř e n í e x e k u c e a n a v r c h p ř e - s t u p k u u ř á ž k y ú ř e d n í o s o b y.

Uraziť úradní osobu je veľmi ľahké. Najľahšie sa urážajú policajní strážníci. Návod, ako na ňu uraziť strážníka, je veľmi jednoduchý.

Není treba, aby se budovci zločinec poněkud podnapil. Průměrný náš občan nemiluje uniformovanou vrchnost. Zdá se mu, že strážníci vymáhají více úcty než jim přísluší. Má pak za to, že tu počtu chtějí pro sebe a ne pro úřad, který zastupují. Náš občan se vůbec nerad koří a nejneraději by se pokoril policajtovi.

Ovšem snadněji se staneme zločinci, když se podnapijeme, všechno je snazší pod vlivem alkoholu. Zločinu předchází diskuse. Občan, jda z hospody, si hlučně zpívá. Strážník ho drsně napomene. V občanu se probudí pýcha. Nedá se napomínati jako nějaký kluk. Přehlédne, že strážník je v stejnokroji, a odpoví se vysoka: „Vy mně nemáte co povídat, vy jste proti mně mladík“.

V naší zemi nemůžete se dotknout někoho citlivěji, než když ho nazvete mladíkem. Mladí jest u nás asi stav nanejvyš potupný. Mladí v myslu tuzemcově se rovná duševní nezralosti, sklonu k uličnictví a všiváctví. Chcete-li býti okamžitě zatčen a za obecného rozruchu, v potupném průvodu vlečen k výslechu, pak řekněte strážníkovi, že je mladík. Ještě nikoho nenapadlo strážníka pojmenovat velebným kmetem. Zdá se však, že tehdy by se strážník neurazil. Asi by se vliďně usmál a zdvořile by zasalutoval.

Mnoho je způsobů, kterak se státi zločincem podle paragrafů o veřejném násilí. Venkovské ženské vstoupily na dráhu zločinnou, když bez dovolení žaly v lese trávu, a přistihl je hajný, který jim za pokutu chtěl vzít srp, a ženské se bránily. Nebo posvícení, vůbec lidové radovánky hojně zásobují kriminály. Takový chasník se domnívá, že užívá života, když vybil hospodu nebo, jak zní odborný výraz, udělá z ní kůlničku na dříví. Za to ho obléknou v šedý stejnokroj a vsadí za mříže.

Z a z a v ř e n ý m i d v e ř m i .

Na chodbě krajského trestního soudu starší žena s uzlobeným výrazem napomíná přidušeným hlasem dvě holčičky, aby klidně seděly a neskotačily. S děvčátky pořád čertí šijí. Všechno jim u soudu připadá zajímavé a napínavé. Kdyby nebylo hartusivé matky, pak by zotvíraly všechny dveře, aby viděly, co se tam děje. Holky jsou u vytržení; dnes nemusí do školy, dnes budou před soudem vypovídat. Taková událost se nepříhodí každý den; jak by nebyly nadšeny?

Opodál nehybně sedí zchátralý stařec v obnošeném svrchníku. Z vyzáblého obličejce, zarostlého plesnivým strništěm, vyzírají nehybné oči, s polekaným ptačím výrazem. Stařec v obnošeném svrchníku mechanicky žvýká bezzubými ústy a čeká, až ho zavolají.

Vyšel dozorce a na dveře zavěsil tabulku s nápisem: T a j n é l í č e n í . Pak křikne jméno. Stařec sebou trhne, zdvihne se a vrátkým krokem následuje soudního zřízence.

Dveře se za ním zavrou. Tentokrát není v soudní síni posluchačstvo, neboť veřejnost na návrh státního zástupce se s ohledem na veřejnou mravnost vylučuje.

Obžalovaný náleží k onomu druhu ze života vyřazených starců, kteří, nemajíce nic na práci, celý den se potulují po ulici. Tu postávají v sadech a s neobyčejným zájmem sledují dětské hry. Čekají u školní budovy, a když se školáčky vyhrnou ze dveří, tu vyhlédnou si některou z nich a drobnými krůčky cupitají za ní.

Stařec mívá v kapse kornoutek cukroví nebo nějakou jinou sladkost od cukráře. Za cukrátku si kupuje důvěru a náklonnost. Láká školáčku k sobě do bytu a slibuje jí všecko, co těší dětskou duši.

Veřejná žaloba ho viní ze zločinu zprznění. Stařec se hájí krákoravým hlasem. Je pravda, že měl holčičku na klíně a mazlil se s ní. Avšak nečinil to „pro ukončení chlipných žádostí“, jak ho podezírá žaloba, nýbrž proto, poněvadž je vůbec přítel dětí.

Volají do soudní síně děvčátka, aby vydala svědectví. Soudci nastává nyní trapná úloha. Musí se malých svědků

vyptat na některé velmi trapné podrobnosti. Svědkyně vypovídají školským hlasem, velmi hlasitě a s důležitou tváří. Během tohoto svědectví obžalovaný sebou vrtí. Na jeho obuceji je patrna změna. Kudne a ptačí oči zlobně zírají. Z něžného přítele dětí se vyvine hněvivý stařec. Pokřikuje: „Svědkyně, to je drzá lezl! Rozmyslete si to, co říkáte, svědkyně!“ A malá svědkyně na vyzvání soudu opakuje prostomyslným hláskem obžalovanému svoji výpověď do očí. Stařec upírá vyčítavý zrak ke stropu a nechápavě vrtí hlavou na znamení úžasu nad tím, jaká proľhanost sídlí v tak mladé duši.

Pri vynesení rozsudku se rozhoští na jeho tváři úžas, který pravi: Tak vida! A tohle mám za svou dobrotu. Potom že prý je nějaká spravedlnost...

Tentokrát čpí soudní síň po stáji; až na chodbu je cítit nakyslým zápachem chudoby a po dobytku. Obžalovaný je muž hliněné tváře, vysušené sluncem a těžkou dřinou. Zakrslý, nerudný, shrbená postava; prázdné oči neklidně tákajú po miestnosti. Odpovídá mumlavě a neochotně. Slyší, že je obviněn pro s o d o m i i, čili pro pohlavní styk se zvíraty, ale nechápe, co páni na něm chtějí. Příznává se sice ke všemu, ale je přesvědčen, že nedělal nic špatného, nic, co by bylo nějak zvláštního a zločinného. Také by, toť se ví, raději chtěl ženskou. Ale ženy s ním nic nechtějí mít. Posmívají se mu pro ošklivost; jaký pak je to milovník! Tancovat neumí a kloudného slova z něho nedostaneš...

Rozsudek vyslechne s tupým klidem. Asi si myslí: Od toho jsou páni, abv zavírali... a vy mně dejte pokoj, já nic špatného nedělám...

Nahlédnete do jednacích síní a spatříte jich několik na lavici obžalovaných. Rozložitá žena, na obličejce má cosi z výrazu jeptišky a současně kuplířky. Venkovská porodní bába. Pak nějaký mladík a ještě jedna žena. To už víte, oč jde. § 144. V y h n á n í p l o d u . Jedna obžalovaná chybí. Ta už je nebožkou. To je ta, pro kterou se koná tohle líčení a která zákrok zaplatila životem. Zde za zavřenými dveřmi se odehrává jedna z nejobyčejnějších a nejsmutnějších historií. Ta rozložitá žena, to je andělíčkářka, ta druhá, to je matka nebožky, a ten mladík je mileneček zemřelý.

Někdy cítíte v soudní síni zápach kořalky. Sedí tu oľsalý chlap se svislým knírem. Obžaloba: Zločin z p r z n ě n í k r v e . Malý byt, otec opilce, přijde v noci z hospody, splete si manželku s dcerou. Nepocituje žádnou vinu: Dcera je moje, tak si s ní mohu dělat, co chci...

U b l í Ź e n í n a c t i .

Praví přísloví, že chudoba cti netratí. Toto plačtivé přísloví obsahuje levnou útěchu, že chudým být není žádná hanba. Kdybychom však ono přísloví chtěli vzít doslova, pak podle pravdy musíme říci, že chudoba naopak čest ztrácí snadno a nejčastěji.

Ublížení na cti jest přestupek chudých. U okresního soudu zřídka se potkáme s lepším kabátem, nejde-li zrovna, dejme tomu, o urážlivý výrok, který padl ve veřejné schůzi.

Urážky na cti slovem i vztažením ruky se rodí ve sklepních bytech, kde celý den vládne šero, na zasklených pavlačích a blátivých dvorech, kde hlomozí nástroje řemesníků; v oněch nevlidných činžovních domech, kde obyvatelé žijí stisněni jako králíci v kotcích. V oněch oprýskaných barácích, kde chladná bída se prochází po kamenném schodišti, kde čpí po vlhkém prádle, po nevětraných příbytcích, po čoudu a dětech, kde z výčepů vanou nakyslé výpary splašků, tam kvasí urážky na cti.

Tam jeden druhému počítá hrách v hrnci, tam lidé poslouchají za dveřmi. Každý se může zastavit a oknem nahlédnout do sklepního příbytku. Všechno se vidí, každé slovo se slyší. Nuzáci takřka nemají soukromého života. Stěny mají nejen uši, ale oči a ústa. Všechno se ví; každý je změřen, zvážen a shledán lehkým.

Chudoba je citlivá na svou čest, chudoba je náramně podezřívá. Chudý člověk nejen že čeká urážku, ale on ji

vítá. Pociťuje onu zvláštní, palčivě sladkou rozkoš z urážky, kterou popisuje Dostojevský. Vstává s pocitem neurčitě, neohraničené urážky; večer ulehá a tento temný cit s ním sdílí lože. To je stav mysli, kdy se člověk jde napít na zlost. Pije-li, zlost neulehá; jenom se v duši jaksi vyjasňuje a hněvivost se soustřeďuje na jednu osobu, na jednu nenáviděnou tvář. Tehdy roste v něm odhodlání ukázat někomu, kdo já jsem, někomu to spočítat, udělat ostudu na celý barák.

Příčina urážek na cti je společný vodovod, společná pavlač, společný záchod. Člověku se lehčeji žije, když nemá vůbec nic, než když má s někým něco společného. Jiná příčina je množství dětí, kterými je chudoba požehnána. Děti smějí vychovávat, to jest otloukat jenom vlastní rodiče; běda, chce-li u nich uplatnit svou autoritu cizí člověk. Neboť: svoje děti si trestám sama...

Nevzdělanost jest věrnou družkou chudoby a nuzák má nepatrnou zásobu slov. Proto konverzace v činžovních kasárnách postrádá odstínů; tady vládne buď nasládlá, obřadná zdvořilost nebo zase naopak hartusivá hrubost a ječivý křik. Soupeři vystupují proti sobě s oním napětím, s jakým vcházejí zápasníci do ringu. Osobní konflikty dovedou přilákat zvědavé obecenstvo; a tito diváci budou soupeřům soudcem. Zápasníci jsou si toho vědomi, že každé jejich slovo a každý jejich pohyb bude pozorně posouzen a odhadnut. Touží po tom, aby se před diváky vyznamenali, chtějí dát soupeři pádnou odpověď. Vítězí ten, kdo má poslední slovo. Vítěz umlčí nepřítele jedovatým slovíčkem. Poražený se dá na ústup prohlášením, že tu špatnost dá advokátovi; což znamená, že podá žalobu pro ublížení na cti.

A potom na chodbě soudní budovy se shromáždí protagonisté onoho zápasu i ti, kteří byli voláni za svědky. Uzříme tu muže, na jehož čele je napsáno: Se mnou si nehrej. Já řeknu rovnou, co si myslím. — Spatříš tu člověka, jehož nevrlá tvář praví: Co mne sem tahají? Já nevidím, neslyším. Já se beru jen o své. — Na lavici svědků sedí tu žena a na nose jí vidíme, že chce říci: Já jdu každému s cesty, ale ona si na mne dovolila. — Na chodbě jsou zamklí, ale v jednacím síni spustí vriskavý pokřik a nepustí soudce ke slovu.

Člověk, který ve svém listě čítá veselé, žánrové obrázky ze soudní síně, má dojem, že nic není zábavnějšího, než takové líčení u přestupkového soudu. Čtenář se mýlí; málokdy bývá přelíčení o urážce na cti zajímavé nebo zábavné. Situace, z nichž vzniká konflikt, jsou mechanicky jednotvárné. Jest několik nadávek, které se neustále opakují; a s těmito nadávkami se pojí stejný počet nezajímavých epithet. Obraznost činžovních domů ve vynalézání urážek je chudá. Nadávka je básnické přirovnání; řídký host je poesie v činžovních kasárnách.

I stojí za povšimnutí, že chudí lidé se nejvíce urážejí tím, že si vzájemně vyčítají chudobu. Obsah mnohých žalobních spisů, obsahujících urážlivá tvrzení možno shrnouti ve větu: Obžalovaný se vyjádřil, že nemám co žrát. Obžalovaný pronesl výrok, že jsme žebrotu, že hladem nevidíme... Chudoba chudobou opovrhne.

§ 209.

Paragraf 209 trestního zákona mluví o zločinu křivého obvinění. Tohoto zločinu se dopouští ten, kdo někoho z vymyšleného trestního činu udá vrchnosti a dá tak podnět k trestnímu stíhání.

Zločin křivého obvinění patří k nejobyčejnějším trestním skutkům. Zhusta se stává, že se nepohodne dlužník s věřitelem, domácí pán s nájemníkem nebo milenec s milenkou. Tehdy běží jeden z nich na policii nebo na četnickou stanici a svého soka obviní z nejstrašnějších zločinů. Úřad ovšem musí udání vzít na vědomost a sepíše protokol. Když se pak ukáže, že obvinění bylo nepravdivé, udavač sám se octne na lavici obžalovaných.

Lidé si všelicos navymýšlejí a nejraději obviní nepřítele z nějaké nevpátrné vraždy. Když tajemná vražda na Vranské rozrušila veřejnost, bylo ze msty mnoho lidí obvi-

něno, že zabili Vranskou, a tenkrát měly úřady plné ruce práce. Vraha nenašly, ale za to mnoho lidí bylo zavřeno pro zločin proti § 209.

Mezi lidmi, stíhanými pro zločin křivého obvinění, jsou však ti, kteří neudávají ze msty, ale trpí pro pravdu. Tento typ je nyní celkem vzácný, ale hojně se vyskytoval po převratu. Válečné utrpení, revoluční zmatky vzbudily davovou hysterii, i objevilo se množství těch, kteří se rozhodli odhalovati zlořády a provést očistu veřejného života.

Najednou se stalo, že proti ministru národní obrany bylo učiněno trestní oznámení, že nevydal prováděcí nařízení k zákonu o kapitalisaci invalidní renty. President Nejvyššího správního soudu byl obviněn, že nedbá zákona, prokurátor, nejvyšší soudcové byli osočeni, že zneužili moci úřední. Nebylo funkcionáře, známého ve veřejnosti, nebylo čelného politika, který by nebyl takto obviněn. Tenkrát se tvořily spolky, ba vznikala i hnutí, jejichž cíl byl stíhati představitele veřejného života pro zločiny proti obecnému blahu. Vycházely letáky i periodické časopisy, jejichž sloupce byly plny křiklavých obvinění každého veřejného a známého jména.

Muž tohoto druhu, který byl před soud postaven pro zločin proti § 209, nepočínal si jako obžalovaný. Ani stopy pokory, lítosti, strachu nebo vzrušení nebylo na jeho tváři. Naopak počínal si jako žalobce. Jeho řeč je povýšená a ozývají se v ní ironické tóny. Jeho způsoby jsou povýšené, drtivý pohled, pohled člověka, který všechno prokoukl, který zná zákulisí tohoto světa a ví, kdo řídí nitky, jimiž se pohybují loutky, které se tváří, jako by samy jednaly a rozhodovaly.

Není zkrúšen tento muž výsledkem, na každé slovo má deset, na každou věc tisíc dokladů, které jsou obsaženy ve spisech, do nichž pilně nahlíží. Dovede posloužit statistickými daty, doklady, výstřížky z nejrůznějších časopisů, které sbírá s pilí neobyčejnou. Mluví zvolna, vlastně jako by přednášel jakési exposé, není stínu překotnosti nebo nakvašenosti v jeho hlase. V jeho tónu se chvěje cosi jako povýšený soucit s nevědomými soudci. Jeho mluva je klidná, mrazivá, ale jeho slova jsou urážlivá. Je-li pro urážky potrestán disciplinárně, pak tento trest nese s ledovým úsměškem člověka vědouceho a vidouceho. I odsouzení přijímá s tvářností člověka, jenž ví, že v t o m t o s t á t ě se spravedlnosti nedočká.

Jest s podivem, že v tomto obžalovaném neodhalí soudní psychiatři hned člověka, stíženého chorobou, zvanou dementia querulans. Fysiologicky je nápadný jako muž zářivě růžové tváře, důstojně odměřených způsobů, jenom fanatické oči neklidně těkají. Kverulant je člověk, jehož choroba byla vzbuzena skutečnou křivdou, na něm spáchanou. Avšak tato křivda, zavlážená nesmírnou osobní samolibostí, dala vypučeti jedovatému květu duševního neduhu. Není divu, že nejvíce kverulantů bylo v době poválečné; válkou utrpěli lidé nejvíce duševních poranění. Tenkrát mnoho kverulantů se etablovalo jako pokoutní advokáti. Sami duševně nemocní udělovali jiným chorým, podrobeným různým bludům, rady, kterak stíhati bezpráví, odciňovati křivdy a pronásledovati mocné tohoto světa, kteří bezbožně a nemravně zneužívají své výsady.

Možno soudit, že i v ústavě pro choromyslné si kverulant vykračuje s důstojností a odměřeně, s ledovým a ironickým úsměškem na samolibé tváři. Zajisté jest přesvědčen, že jeho pravda vypluje na povrch jako olej nad vodu a že budou odhaleni a zahanbeni nešlechtní vladaři a nespravedlivé úřady.

Ukázka nejmodernějších směrů americké „swing music“

JOE HAYMES AND HIS ORCHESTRA

„Christopher Columbus“ . . . . . A 6006
 „I' se a Muggin“ . . . . . A 6032
 „Saint Louis Blues“ . . . . . A 6002

na deskách IMPERIAL

Deska jazzofilů

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Roč. 8. Číslo

1-2

SONET PADESÁTÝ ČTVRTÝ O TOM, JAK PŘECE PŘÍŠLA

*Už vycházíš jak večernice
a já ti běžím s noci vsříc.
Už zvoní tálky a lžice.
Ty jíš tak málo. Skoro nic.*

*Skřítkové zpod svých dlouhých kytic
ti hledí mlčky na střevce.
Nebe je jako plachetnice.
(Nezapomeňme na měsíc.)*

*Zatím co strááš snění s víček,
ukrýváš v kapse malý klíček
od čarovného pokoje.*

*Vše minulé a všechno příští
se ztrácí ve tmě na schodišti
jak bílá vlečka závoje.*

Ze sbírky „100 sonetů zachrán-
kyni věčného studenta Roberta Da-
vida“.

NOVÉ KNIHY

KAREL POLÁČEK: PODZEMNÍ MĚSTO. Karel Poláček, který se v „Okresním městě“ a „Hrdinech, táhnoucích do boje“ objevil jako bystrý pozorovatel pestrého a pitvořného životního mumraje malého venkovského města, uvádí nás svým románem „Podzemní město“ na jeviště války, do samotného mumraje života složeného z tmy, bláta a hladu. Navazuje figurálně a dějově na předchozí dva romány své maloměstské ságy, ukazuje nám tu Karel Poláček skvěle a originálně, jak válka vytvořila nové lidské společenství, přizpůsobující si zároveň povahy lidí, kteří na jejím jevišti,

Kdo jest genius?

Genius jest vsutku ten, u něž se složky ryze osobní nakonec odosobní, ten, jenž se stane hlasem národa, ten, jemuž se podaří vysloviti to, nač myslí všichni, aniž by mohli vyjádřiti své myšlenky. Genius, toť zindividualisovaný národ.

Unamuno

s kulisami rozstřílených vsí a ostnatých drátů, jednáji tak, jakoby zároveň s vojenským mundurem a výzbrojí vyfasovali také novou erární vůli. A tak se v „Podzemním městě“ setkáváte s řadou dobrých svých známých z „Okresního města“ a „Hrdinů“, ale z civilní jejich podoby zůstaly jim jen jejich drobné denní návyky, úsloví a fráze, řeč a gesta, jejich sklonky, které v oblasti války nalézají nové působiště. Ke cti Karla Poláčka hudebně, že neustrnul jen na děsivém škiebu války, že zlidštil její mnohotvárnou i mechanickou skutečnost v pestré a bohaté dění tragikomického tónu. Jeho ironie hluboko nahlédající do její podstaty, zladila historii o člověku, o ukřizované lidskosti a porobené duši v pásmo drobných dějů, prostoupených osudovým fatalismem válečného mechanismu. Všichni hrdinové této knihy, obrajt-nant Král, nafoukaný důstojník a maloměstský učitel, vojín Trachta, kdysi počestný cukrář, desátník Štědrý, dobře vychovaný syn z kupcecké rodiny, svobodník Senecký, ztělesnění komické erotické roztoženosti, prodělávají tu před vašimi zraky pozoruhodnou metamorfosu svého lidství, kterému vezme válka

svobodnou vůli a postaví je doprostřed divadla zároveň fatálního, fantasmorganického i skutečného, od kterého nejste s to odtrhnout zrak. Cena 30 Kč.

KNIHY REDAKCI DOŠLÉ:

Dr. Jan Sedláček: „Čechoslováci v Nizozemí, Belgii a Anglii“. nakl. Čs. ústavu zahraničního, v gen. komisi Melantricha, 1937, 144 stran, 66 vyobrazení, 8°, cena Kč 13.—. Kniha obsahuje tyto kapitoly: Po českých stopách v Nizozemí a v Belgii. Krajané v Nizozemí. Zaměstnání cizinců v Nizozemí. Krajané v Belgii. Krajané v Lucemburku. Předpisy o zaměstnávání cizího dělnictva v Belgii. Po českých stopách v Anglii. Účast krajanů v Anglii na naší revoluci. Dnešní organizace krajanů v Anglii. Vkusně vypravená kniha jest doplněna krajanickým adresářem, přehledem literatury o příslušných zemích, podrobným rejstříkem a obsahuje mnoho zajímavých vyobrazení.

Dr. Vlad. Slaminka: Národnostní vývoj Československé republiky. Vydal F. Obzina, Vyškov. Cena Kč 15.—.

DESET LET PO SMRTI RUDOLFA TĚSNOHLÍDKA.

Rudolf Těsnohlídka, narozený r. 1882 v Čáslavi, kde studoval reálné gymnasium, jež v Hradci Králové dokončil, a zdomácnělý, stejně jako jeho krajan a generační druh básnický Jiří Mahen, v Brně, je zjev neobyčejně pozoruhodný a výrazný, plný protikladů lidských a básnických. Ve vzácných hodinách svého neklidného života byl Rudolf Těsnohlídka, okouzlený na počátku své literární dráhy zejména písemnictvím severským, jež jmény Garborg, Jacobsen, a nejpozději Ham-sun, k nám proniká od let devadesátých, lyrický básník. Svědčí o tom jeánek sbírka „Rozbitý stůl“ (1936), vybraná z pozůstalosti, a zejména překrásný, zdaleka nedoceněný „Den“, vydaný čtyři léta před tragickou smrtí básníkovou. Zde inspirován smrtí své první ženy, která tragickou shodou okolností a nešťastnou náhodou našla smrt v kraji fjordů a Hamrunova „Pana“, napsal Těsnohlídka verše, plné vzácné hudby, obetkané kouzlem severských nocí měsíčních a do nich uložil stejně jako do „Rozbitého stolu“ „hořké vědomí o všech lacrimae rerum“ i všechny svůj tragický pocit života. Jak s tou poesí, jejíž hudba jako by byla teskným echem zsvětlných řek, kontrastují jeho brněnské romány „Poseidon“ (1915) a dvousvazkový „Kolonie Kutejstík“, v nichž autentičnost i svéráz postav a postaví-ček, stejně pestrý sled scénérií provenience opravdu brněnské, dovedl nadat i novými odstíny osobitěho

FEUILLETON

PENÍZE A POLITIKA.

První životopis Karla Engliše. *)

Před 17 lety poukázal tehdejší ministr financí Československé republiky prof. dr. Karel Engliš ve vánočním článku veselým způsobem na nezměrné nesnáze, které musí překonávat ministr financí. On sám ovšem nebyl mužem, který ztrácí odvahy při obtížích, nebo upouští od plánů, které si jednou předsevzal a o jejichž správnosti a prospěchu pro veřejnost již přesvědčen. Proto raději podal svou demisi.

Známy publicista Jaroslav Kolářik rozhodl se vylíčiti a kriticky zhodnotit životní dráhu Karla Engliše, který hrál tak vlivnou úlohu při výstavbě tohoto státu. (Peníze a politika — Karel Engliš, bojovník o stabilisaci. Nakladatelství Fr. Borový, Praha.) Řekněme již předem: že se to autorovi neobyčejně dobře zdařilo.

Karel Engliš jest jako mnozí politikové a státníci poválečných let, dítětem chudých rodičů. Jeho kolébka stála ve Slezsku, v zemi velkého básníka-buríče Petra Bezruče. Jeho studijní dráha jest dra-

hou chudého studenta. Ve dne hodiny a kondice, v nočních hodinách vlastní studium. Na vysoké škole poslouchá českého národohospodáře Bráfa. Kratší dobu pobude také v mnichovském semináři Brentanově. Může si vybrati mezi místem v bance a ve statistické službě. Rozhodne se pro statistiku a překvapí již krátce po svém vstupu své představené iniciativními návrhy. „Práci lze všeho dosáhnouti.“ Tento výrok se častokrát vynoří v jeho životě a uvidíme, že nikdy neztratí na významu. Jeho první publicistické práce jsou věnovány ženské otázce a sociální politice. Avšak nezanechává ani praktické činnosti a usiluje o hospodářský rozmach svého rodiště. Krátce potom přejde do vídeňského ministerstva obchodu. Ve 30 letech může zaznamenati svůj první úspěch. Stane se docentem a brzo i mimořádným profesorem na brněnské technice. Ve svých názorech zastává rozumný kapitalismus — vidí v soukromém vlastnictví podnět k lidské práci a vývoji — aniž by při tom upadal do reakčního konservatismu. Jeho řešení sociální otázky předpokládá rozšíření kapitalismu na všechny. Přirozeně to mu vynese přízeň levicových stran, které později budou míti příležitost, aby jej vylíčili jako nepolepšitelného, tvrdého nepřítelů lidu. Na druhé straně nebyl nikdy nakloněn bráti ohled na

politické nebo hospodářské mocenské posice. To jej opět neučinilo slavným u občanských stran. A nemálo průmyslníků vidělo v něm bolševika. Nebyl ani tím, ani oním. Byl to člověk, který se snažil uskutečnit velké plány, propočítané na léta, aniž by se při tom ohlížel nalevo nebo napravo.

V diskusích se svým kolegou dr. Weyrem vytvořil si základy pro své pozdější teorie. Teleologická teorie, která se rozšířila dnes po mnohých zahraničních vysokých školách, jest však, jak se zdá, na pražských vysokých školách pokládána dosud za pastorka.

Jeho publicistická činnost ve válečných letech byla neobyčejně obšířlá. Není členem tak zvané hospodářské Mafie. Nicméně jsou jeho názory o měnových otázkách rozhodujícími pro první opatření mladé republiky. Po převratu ocitá se v politickém víru. Jest sice dobrým řečníkem, který dovede své názory pohotově uhájit, avšak nestal se nikdy populárním, ani u politiků, ani u lidu. U lidu ne proto, poněvadž jistě neexistoval ještě finanční ministr, který by u lidu požíval zvláštní obliby. Začíná velký boj proti deflaci, ve kterém s počátkem stojí úplně sám. Tento boj prohraje a na konec vede sanace bank k jeho vystoupení z národní demokracie, s jejímž pravým křídlem vlastně nikdy neměl nic spo-

lečného. Jakmile je však deflace opravdu provedena, stane se náhle přívržencem deflace, tak se alespoň tvrdí. To znamená, obrací se proti každému pokusu, který by byl vývojem zpět. To souvisí se stabilisacími a konsolidacími snahami, které zastával po celý svůj život. Jako nepolitický ministr-oborník jest vystaven ještě větším útokům než dříve. Avšak Masaryk a Švehla dovedou oceniti jeho velké přednosti. On má nepochybnou zásluhu, že předložil první vyrovnaný rozpočet. Budíž připomenuto, že Engliš, jako první z českých ministrů, vyhověl již v roce 1926 pozvání Uranie a podal v německé řeči důkladný přehled svých plánů. Bylo to před epochou konsolidace. Šestkrát zastával dr. Engliš úřad ministra financí. Naposled v kabinetu Udržalové. I když bylo během jeho úřadování proti němu proneseno tolik námitek, přece byl tento zkušený odborník propuštěn dosti nerad. Zlatá měna, cukr, lžič, obilní cla, stojí v popředí diskuse. Tak přijde rozpor s drem Prelssem a konečně zatím poslední etapa: guvernér Národní banky.

Kolářikova práce nebyla lehká. Použil s dobrým vnitřním uměním citátů, bez kterých se takové dílo nemůže obejít a velmi obratně je zaklínal do stavby díla. Jeho líčení není nikdy nudné. Autor má suchý humor, který dovede oziviti i těžké pasáže.

*) Stať otištěná v časopise Wirtschaft.

humoru a svého hlubokého soucitu s ponížnými a uraženými. Z jeho prozaického odkazu je tu ještě utopisticko-satirický román „Vrba zelená“ (1926), jádrné epos a pohádka o přírodě, lidech a zvířatech „Liška Bystrouška“, jež dala L. Janáčkovi podnět k jeho opeře světové pověsti, svazek překrásných povídek „Paví oko“, kouzelná pohádka demünovská „O zakleté Lučánce“ a vedle toho všeho ještě celá řez vynikajícího novináře, neboť nezapomínejme, že Těsnohládek byl jedním z výrazných zjevü redakce Lidových Novin v Brně, kde zůstal až do 12. ledna r. 1928 vzorň úkol soudníčkáře. Ano, to všechno je zde jako důkaz toho, že byl básník, jemuž „bylo dáno uslyšet do poslední usedavosti němý pláč duši a muživý vztlak světla ve slizkém rmutu vteřin a hodin, toho našeho života vezdejšího“, který nemohl unést.

Jan Šmíd: Moderní vojenské letectvo. Profesor vysoké školy válečné tu podává přehled všeho, co v této otázce může, má a musí zajímat širokou veřejnost. Cena II. svazku je Kč 7.50.

Předčasné stárnutí má často málo povšimnutou příčinu, vznikání zácpy. Upravte své zažívání DARMOLEM, který možno podle libosti dávkovati a který vám ulehčí a vás omladí, aniž působil prudce nebo návykem. — DARMOL obdržíte ve všech lékárnách.

Ve Zlíně byl založen Klub Osobní Výkonnosti. Nic tak světu neimponuje jako výkon. Prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka zná celý svět protože byl výkonný, a stejně zná každý našeho prezidenta dra Beneše, který rovněž patří k nejpilnějším a nejvýkonnějším občanům republiky.

Také čs. průmysl získal si díky výkonosti dobrou pověst mezi všemi národy a zejména Zlín a Batu znají dnes ve všech končinách zeměkoule. Lze bez nadsázky říci, že na tomto místě se soustřeďuje již po celá desetiletí poměrně největší počet vynikající osobní výkonosti, jež zde nacházejí největšího porozumění a ocenění.

Vůli k výkonosti a pokroku je však třeba podporovat a šířit a proto byl v těchto dnech založen ve Zlíně Klub Osobní Výkonnosti. Jeho úkolem je sdružovati nejvýkonnější lidi různých povolání z různých

míst a jejich prostřednictvím šířiti vůli k výkonosti.

Předsedou nového klubu, jehož členové by se z přirozené potřeby zajímali o otázky pokroku, organizace vedení a výkonosti lidí byl zvolen šéfredaktor A. Cěkota a klub bude pracovati v rámci zlínského Studijního ústavu.

Oficiálním orgánem nového klubu, označeného zkratkou KOV bude časopis Kursy Osobní Výkonnosti, vydávaný čtrnáctidenně, jehož první číslo vyšlo právě v těchto dnech.

Při zácpě vezmi
DARMOL
chutné čokoládové projímadlo

Hledaný a očekávaný
novoroční dárek
bude letos každému
amer. nastavovací
knihovna

Počet a sestava dílů dle přání
Dodá všude, levně

J. Klíma,

továrna amer. kancelářského nábytku

Praha II, Vodičkova 22. Telefon 295-02

Těšíme se na Vaši milou návštěvu

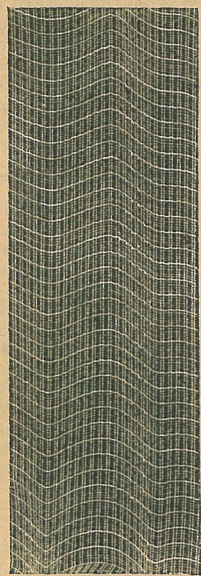
NOVÉ **D**IVADLO

do 16. ledna

KREJČÍ NA ZÁMKU

od 18. ledna

MAM'ZELLE NITOUCHE

záclony

pro moderní okna i slohové pokoje, nové vazbami i barevnou harmonií, uvádíme na trh za výtvarné spolupráce F. Malého, Eduarda Miléna, Jindřicha Štyrského, Olgy Šťastné a malířky Toyen.

Nové záclonoviny: Toyen: šedomodrá krep s racky, šíře 130 cm, bm Kč 60.—. Milén: Tusor se čtyřbarevným květinovým vzorem, šíře 130 cm, bm Kč 48.—. Vzorky rádi zapůjčíme na požádání

TS TOPIČŮV SALON
Praha I, Národní tř. 11

9 ročníků
Šaldova zápisníku

představuje rovnocenné dílo Dostojevského Deníku spisovatelovu. Na Šaldův zápisník vztahuje se, jak říká Em. Chalupný, slova F. L. Čelakovského, pronesená o Slovníku Jungmannově, že je to moře, z něhož budoucí pracovníci budou vynášet na světlo perly a korály, a po němž Argonautové popluží dobývat vlastní zlatého rouna.

	brož.	váz.
	Kč	Kč
Ročník I.	—	35
Ročník II.	—	38
Ročník III.	—	45
Ročník IV.	—	45
Ročník V.	30	45
Ročník VI.	30	45
Ročník VII.	36	51
Ročník VIII.	30	45
Ročník IX.	30	45

K IX. ročníku je připojen jmenný rejstřík I.—IX. ročníku Š. Z.

Dodá každý knihkupec

MELANTRICH